Războiul din Ucraina în Portul Constanța

ROMÂNIA

Newsweek

DRAGOSTE DE CÂINE

ANUL 6 ■ NUMĂRUL 150 ■ PREȚ: 19,90 LEI ■ 23.06-20.07.2023

BIBLIOTECA ALEXIA

Oamenii de știință care studiază „cogniția canină“ sunt de acord: CÂINELE TĂU TE IUBEȘTE CU ADEVĂRAT!

SUPERBET

SUPERAVANTAJ

Echipa pe care ai pariat are două goluri avantaj? Câștigi instantaneu!

18+

L1160659W000328
RO3229L001332
484/25.03.2021

Newsweek

23.06-20.07.2023 _ ANUL 6 _ NR.150

Apare lunar. Următoarea ediție va fi pe piață pe 21 iulie 2023

SUMAR

Periscop

6 **Investigație**
Războiul din Ucraina aprinde războiul din portul Constanța

Opinii

10 ALEXANDRU LĂZESCU
Netflixul, Cleopatra și „marea teorie woke"

Cronica NATO

12 ION PETRESCU
Cum poate fi prevenită repetarea istoriei

Internațional

14 **Turcia**
Unde se duce Erdogan?

18 **Ripostă**
Un mesaj puternic pe adresa Kremlinului

20 **Rusia**
Cum s-a întors Prigojin împotriva lui Putin

23 **Ucraina**
Cultura Pop intră în război

Istorie

26 Un savant român ținut la secret, inventatorul tancului „Goliat" folosit de ucraineni și de ruși

Magazin

30 **Sport**
Performanță, educație și sprijin social prin rugby

34 **Știință**
Dragoste de câine

48 Iubire de cățeluș

50 **Pe hartă**
Cele mai spectaculoase linii de coastă pe care să le vezi de sus

54 **Sănătate**
Proliferarea polenului
Întrebări și răspunsuri
Theresa MacPhail

60 **Concorso d'Eleganza Villa d'Este**
Punte între trecut și viitor

Calendar

64 100 de ani de la înființarea Clubului Rapid București

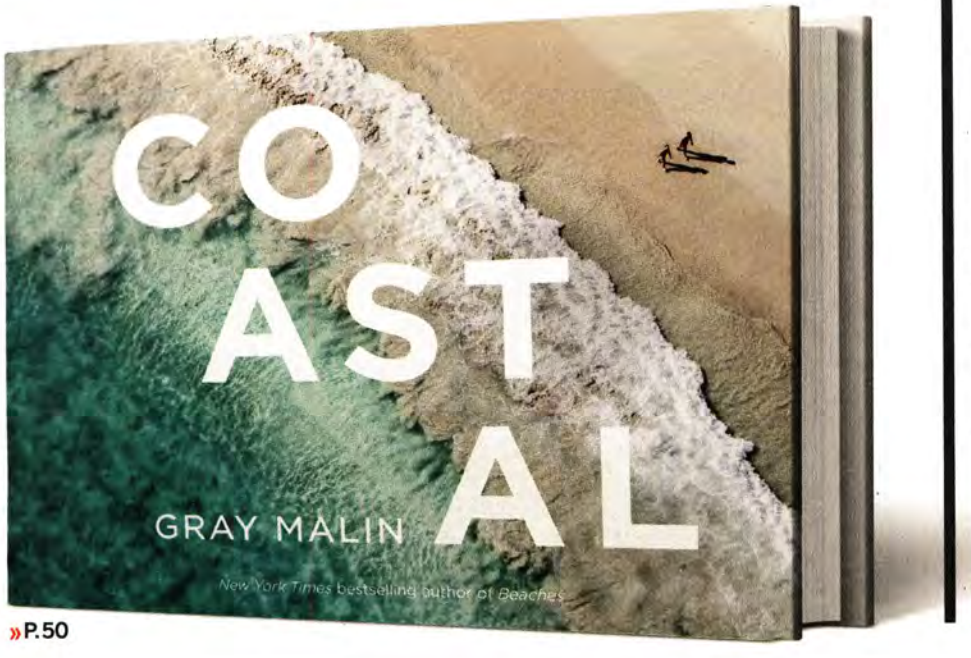

»P.50

ROMÂNIA Newsweek

REDACȚIA

DIRECTOR GENERAL _ Sabin Orcan

Redactor-șef _ Petre Bădică
Redactor-șef adjunct _ Mihai Duță

Senior-editori:
Florin Budescu, Valeria Cupă, Adina Mutăr, Stelian Negrea, Răzvan Scăețeanu

Reporteri: Alin Crișan, Alexandru Pop, Daniel Toșa

Contributori: Remus Cernea, Sabin Gherman, Alexandru Lăzescu, Ovidiu Nahoi, Ion Petrescu

Art director _ Cecilia Bălănescu

Corectură _ Monica Ady

FOTO

INQUAM PHOTO AGENCY shutterstock profimedia

EDITOR

SC News Internațional SA

Bd. Mărăști, nr. 65-67, Sector 1, București
(Pavilion G3, Complexul Romexpo, Intrarea B)
Telefoane:
0374.00.23.81; 0374.00.23.82
Email:
redactia@newsweek.ro
abonamente@newsweek.ro
publicitate@newsweek.ro

DIRECTOR COMERCIAL _ Carmen Dincă

DIRECTOR PUBLICITATE _ Adrian Dinu
Telefon: 0722 250 070

EVENIMENTE _ Ioana Dumitru

OFFICE MANAGER _ Andrei Sabin Orcan

TIPAR:
IPG Infopress Group

ISSN 2601 - 5897

Newsweek este o marcă înregistrată a Newsweek LLC (SUA)

VISCRI, ROMÂNIA

Vizită regală

Regele Charles al III-lea a venit în România la mai puțin de o lună de la încoronarea sa, fiind prima vizită pe care un monarh britanic o face în țara noastră. Regele Charles are în România nu mai puțin de zece proprietăți, cea mai cunoscută fiind cea de la Viscri.

INQUAM PHOTOS/ALEX NICODIM

BUCUREȘTI, ROMÂNIA

Grevă

Cadrele didactice din România au cerut mărirea salariilor în cel mai amplu protest sindical din ultimii 10 ani.

INQUAM / Octav Ganea

HERSON, UCRAINA

Război

Barajul peste Nipru de la Nova Kahovka, din regiunea Herson, Ucraina, a fost aruncat în aer. Volodimir Zelenski susține că rușii au minat și detonat barajul. Potrivit președintelui ucrainean, asistăm la cel mai mare dezastru ecologic provocat de om în ultimele decenii.

Profimediaimages

BILLUND, DANEMARCA

Aniversare

Legoland Billund, primul parc Legoland, a fost deschis pentru vizitatori acum 55 de ani, la 7 iunie 1968, în Billund, Danemarca. Parcul este situat în apropierea fabricii originale Lego.

Profimediaimages

PROFITURI EXPLOZIVE
În portul Constanța nu mai este nicio dană liberă, adică toate sunt cumpărate de operatori români sau străini.

TURCIA
Unde se duce Erdoğan » P.14

FOTO: PROFIMEDIA IMAGES

INVESTIGAȚIE

Războiul din Ucraina aprinde războiul din portul Constanța

Directorul portului Constanța dă atacul la operatorii portuari privați. Miza: controlul unor profituri de milioane de euro aduse de războiul din Ucraina.

ADMINISTRAȚIA PORTULUI CONSTANȚA, condusă de cancanistul Florin Vizan, PSD, a pus ochii pe afacerile operatorilor portuari privați ale căror profituri au explodat după declanșarea războiului din Ucraina. Este ajutat de fratele liberal al unui anchetat pentru corupție.

Volumul total al mărfurilor care au trecut prin portul Constanța s-a ridicat anul trecut la 75,5 milioane de tone, o creștere de 12% față de anul precedent, care fusese unul dintre cei mai buni din ultima decadă. Creșterea s-a datorat faptului că cerealele din Ucraina au fost redirecționate către portul Constanța din cauza agresiunii armatei rusești.

Profiturile principalilor operatori portuari privați din portul Constanța au explodat, situație care i-a adus într-un conflict deschis cu administrația portului condusă de Florin Vizan PSD despre care *Newsweek România* a mai relatat în trecut.

Datorită dezvăluiritor *Newsweek România*, numirea lui Vizan la conducerea portului Constanța a fost întârziată cu aproape jumătate de an.

Ai fost om cu mine, sunt om cu fratele tău

Cariera portuară a lui Florin Vizan a început în perioada 2005-2007, cu poziția de consilier al directorului portului Constanța, când această funcție a fost deținută de Mircea Banias, actualmente parlamentar PNL, vicepreședinte al Comisiei pentru infrastructură din Camera Deputaților.

În octombrie 2022, la nici două luni de când a fost înscăunat, după multe luni de tergiversări, la șefia Companiei Naționale Administrația Porturilor Maritime Constanța (CNAPMC) SA, Vizan i-a întors serviciul bunului său prieten Banias.

L-a angajat pe post de director al sucursalei CNAPMC pe fratele acestuia, Banias Emil Sorin.

Vizan a fost puternic susținut de către secretarul de stat din Ministerul Transporturilor, Bogdan Mândrescu, și de însuși ministrul de resort, Sorin Grindeanu, deși acesta din urmă declara pentru *Newsweek România* că nu îl cunoaște pe Vizan.

Cei doi frați Banias sunt extrem de apropiați, fiind asociați într-o serie de companii private.

Deși fac parte din partide diferite, Banias ajungând la PNL, după ce acest partid a absorbit fostul partid al lui Călin Popescu Tăriceanu, ALDE, iar Vizan la PSD, aceștia sunt legați de o veche prietenie.

O carieră politică

Acum, Vizan, alături de Banias, dar și de alți membri ai camarilei actualului director al portului Constanța, au început un atac concertat împotriva principalilor operatori portuari din Constanța.

În mod ironic, Mircea Banias a devenit cunoscut tocmai pentru fapte de corupție legate chiar de activitatea portuară.

El a avut o carieră politică începută la PD-L, continuată la Partidul Conservator al lui Dan Voiculescu, după aceea la

de
STELIAN NEGREA
stelian.negrea@newsweek.ro

ALDE al lui Călin Popescu Tăriceanu, pentru ca, în final, să aterizeze la liberali după ce aceștia au absorbit ultimul partid.

Mircea Banias a fost trimis în 2012 în judecată de DNA pentru trafic de influență și constituire de grup infracțional organizat, dar a fost în final achitat definitiv de instanțele de judecată.

Procurorii DNA i-au acuzat pe Mircea Banias și alte 38 de persoane că făceau parte dintr-un grup infracțional care controla activitățile de import-export din portul Constanța, prin perceperea unor sume de bani pentru procesarea vamală a mărfurilor, indiferent dacă erau introduse licit sau ilicit. Membrii grupării au fost acuzați de DNA de dare și luare de mită, trafic de influență, evaziune fiscală, contrabandă, fals în înscrisuri sub semnătură privată, fals material în înscrisuri oficiale, fals intelectual, uz de fals, folosirea de documente falsificate la autoritatea vamală sau infracțiuni contra drepturilor de marcă industrială înregistrată.

Naționalizare mascată a operatorilor portuari privați

Conform portalului instanțelor de judecată, CNAPMC a fost parte în numai puțin de 3.200 de procese dintre care câteva sute mai sunt încă pe rol.

Multe dintre acestea au fost deschise de către administrația portului condusă de Vizan, care este acuzat că dorește o naționalizare mascată a unor operatori portuari privați.

„Suntem supuși unei permanente hărțuiri de către actuala conducere a portului Constanța care a trimis o serie de notificări unor operatori portuari prin care îi anunță că trebuie să încheie noi contracte de concesiune sau de închiriere pentru că cele vechi nu ar mai fi valabile. În fapt asistăm la o naționalizare mascată prin care unor operatori portuari le sunt luate pur și simplu afacerile", afirmă, sub protecția anonimatului, proprietarul unuia din operatorii portuari vizați de administrația portuară condusă de Vizan.

Sursa citată a indicat că printre operatorii portuari cărora CNAMPC le-a trimis recent astfel de notificări se numără Comvex SA Constanța, Sea Container Services SRL, Midia International SRL, Romned Port Operator SA, GSP Grup Servicii Petroliere SA.

Nici Florin Vizan și nici conducerea CNAPMC nu au furnizat răspunsuri la întrebările trimise de *Newsweek România* legate de acuzațiile grave care le sunt aduse de către o serie de operatori portuari privați din portul Constanța.

Comvex SA a avut în 2022 o cifră de afaceri de 382 milioane lei și un profit net de 104 milioane lei, duble față de anul anterior.

Este cel mai mare operator portuar român, fiind listat la Bursa de Valori București (BVB). Este deținută de o serie de investitori români.

PORTUL CONSTANȚA este o miză uriașă nu doar pentru afaceriștii din România. Directorul Portului Constanța, Florin Vizan, are altă agendă decât statul român (sus)

FOTO: PROFIMEDIA IMAGES

Sea Container Services SRL a avut în 2022 o cifră de afaceri de 101 milioane lei, de trei ori față de anul anterior, și un profit de 27 milioane lei, de nouă ori față de anul precedent.

Midia International SA a avut o cifră de afaceri de 20 milioane lei, dublă față de anul anterior, și un profit net de 3,3 milioane lei.

Compania este deținută de Ion Dumitrache, membru PSD Constanța și fost asociat în afaceri, până acum doi ani de zile, chiar cu șeful PSD local, Felix Stroe. GSP Grup Servicii Petroliere SRL este deținută de omul de afaceri Gabriel Comănescu.

„Scopul lor este să pună mâna pe o dană"

Un alt patron de operator portuar aflat în vizorul lui Vizan susține nici mai mult nici mai puțin că gruparea acestuia vizează să pună mâna pe o dană (loc de acostare a navelor la cheu, țărm) din portul Constanța.

„În portul Constanța nu mai este nicio dană liberă, adică toate sunt cumpărate de operatori români sau străini. Scopul acestei hărțuiri constante și extrem de agresive a grupării lui Vizan este să pună mâna pe o dană. Ne trimit aceste notificări crezând că ne speriem și le cedăm ceva. I-a atacat pe toți operatorii din port sperând să facă loc grupării din spatele lor. Deja au reușit ceva cu o dană PL1 pe care au luat-o și pe care o unesc cu singura care mai aparținea CNAPMC, PL2, și pe care le vor scoate la licitație. Atunci să te ții ciupercă într-un picior cine va fi câștigătorul acesteia", afirmă tot sub protecția anonimatului patronul altui operator portuar luat la țintă de gruparea Vizan.

În mod paradoxal, deși sunt companii cu tradiție și cu o putere financiară consistentă, operatorii portuari cu care *Newsweek România* a stat de vorbă sunt, încă, reticenți în a-și exprima public și deschis nemulțumirile în relația cu actuala conducere a portului Constanța.

Un al treilea operator portuar aflat în cătarea conducerii politice actuale impuse de PSD susține că portul Constanța nu poate profita de oportunități din cauza administrației portuare: „Administrația portuară este o căpușă imensă cu peste 1.000 de angajați cu salarii foarte mari.

Fiecare director și-a adus 20 - 50 de persoane apropiate care au rămas acolo, deoarce, conform contractului de muncă, nu a mai putut să-i dea nimeni afară. Un singur director a încercat să facă curățenie și l-au ras, au sărit sindicaliștii din port cu greva, un circ nemapomenit s-a stârnit iar, în final, pentru că această hidră a crescut, au crescut și costurile operatorilor privați. Cum să se dezvolte portul Constanța cu tenia în el?".

EDITORIAL

Netflixul, Cleopatra și „marea teorie woke“

ALEXANDRU LĂZESCU este contributor al *Newsweek România*

Obsesia unei bune părți a elitelor occidentale de a trata cărțile, filmele, spectacolele de teatru în cheie culturală radicală este privită mai degrabă cu iritare în restul planetei.

O docudrama în curs de difuzare pe Netflix despre regina Cleopatra, în care aceasta este prezentată ca fiind de culoare, a stârnit enorme controverse, mai ales în Egipt.

Un avocat a depus o plângere în care acuză faptul că producția Netflix încalcă legile privind mass-media din Egipt și că urmărește „ștergerea identității egiptene“. Zahi Hawass, un proeminent egiptolog, fost ministru al Antichităților, a declarat într-un interviu pentru un ziar egiptean că este o ipoteză complet falsă. Cleopatra, care s-a născut în orașul egiptean Alexandria în anul 69 î.Hr. și a devenit ultima regină a unei dinastii de limbă greacă fondată de generalul macedonean Ptolemeu al lui Alexandru cel Mare, „era greacă, ceea ce înseamnă că avea pielea deschisă, nu neagră“.

Adăugând că Netflix „dorește să provoace confuzie prin răspândirea unor fapte false și înșelătoare, potrivit cărora originea civilizației egiptene este neagră“, „încearcă să promoveze gândirea afrocentrică care include sloganuri și scrieri care vizează denaturarea și ștergerea identității egiptene“, a cerut egiptenilor să ia atitudine împotriva corporației. Iar, în replică, canalul de documentare al televiziunii de stat egiptene, Al Wathaeqya, a promis că va realiza propriul documentar despre Cleopatra, cu propria reprezentare a pigmentării acesteia.

Nu e prima „ispravă“ de acest gen a Netflix-ului.

Un alt serial a cărei a treia serie a debutat de curând, *Bridgerton* a inventat în pofida oricărei logici istorice, aristocrați englezi de culoare.

După cum în filmele și serialele de peste Ocean au devenit practic nelipsite personaje cu diferite identități etnice și sexuale, indiferent dacă acest lucru are sau nu sens în logica scenariului.

De altfel, începând de anul viitor, la Hollywood nu vor mai putea concura la Oscar decât filme care respectă cote obligatorii pe aceste categorii.

Într-un interviu care în ultimele zile a ajuns pe YouTube la aproape 1,5 milioane de vizionări și peste 10 mii de comentarii, un foarte cunoscut actor american, Richard Dreyfuss, se declară dezgustat, indignat, de introducerea unor astfel de criterii artificiale.

Este probabil și aceasta o explicație pentru care de câțiva ani audiențele de la ceremoniile premiilor Oscar literalmente s-au prăbușit și sunt destule voci care spun că un premiu Oscar a devenit între timp un bun motiv să eviți să vizionezi respectiva producție cinematografică.

Controversa legată de Cleopatra transmite un semnal important, ilustrează faptul că în cea mai mare parte a spațiului extra-occidental problema identității cu care jonglează elitele culturale și politice occidentale este privită foarte diferit, drept ceva fundamental cu care nu te poți juca.

Surprinse cu siguranță de amploarea și virulența acestor critici, elitele în cauză au încercat să inventeze în contrapartidă un argument care în sine ilustrează conceptual maniera de gândire „woke“ în care totul este fluid, nu mai există repere biologice sau morale, la nivel social totul este construit în dimensiunea unică a relației dintre opresori și oprimați.

Vorbind despre indignarea poporului egiptean, un articol din *New York Times* citează argumentul unui istoric, potrivit căruia, „deși dovezile privind ascendența și atributele sale fizice nu sunt concludente, Cleopatra era de culoare din punct de vedere cultural“.

A fi „de culoare din punct de vedere cultural“ se traduce în opinia acestuia prin faptul că Cleopatra a fost „parte a unei culturi și a unei istorii care a cunoscut opresiunea și triumful, exploatarea și supraviețuirea“.

Sigur această manieră de a prezenta lucrurile ignoră complet faptul, dacă ar fi să limităm totul la acest tip de interpretare simplistă, că în sine regimul faraonilor din Egipt nu a fost nici pe departe o „societate incluzivă“, sintagmă extrem de dragă activiștilor „woke“, a fost la rândul său timp de milenii întregi unul opresiv.

Mulți ar putea considera la noi că astfel de interpretări în cheie radical ideologi-

că, care uneori ajung în zone aberante, ca în cazul unei personalități media de stânga din America, Emma Vigeland, care crede că a condamna violența din stațiile și vagoanele de metrou (în New York a ajuns o adevărată problemă) este o atitudine dezumanizantă caracteristică privilegiaților burghezi, ar fi ceva marginal, excentric.

Însă nu este deloc așa

Acest curent radical a devenit extrem de influent în interiorul Partidului Democrat din Statele Unite, în spațiul academic, în cel mediatic, chiar și în corporații. Toate instituțiile, nu doar cele politice, ci și mass-media, industriile creative, instituțiile culturale, universitățile, școlile sunt acum sub controlul acestei noi elite care, spune într-un dialog recent pe Triggernometry profesorul de sociologie britanic Matthew Goodwin, „au valori care sunt foarte diferite de valorile pe care le au majoritatea conaționalilor lor". Adăugând că, „dacă vechea elită obișnuia să-și marcheze statutul privilegiat în societate prin avere, prin vacanțele exclusiviste și hainele de firmă, noua elită și-l marchează prin faptul că este contra-culturală criticând, dacă nu chiar repudiind, instituțiile naționale cultura și tradițiile naționale".

O extinsă cercetare sociologică din 2019 din Statele Unite releva că segmentul cu simpatii ideologice radicale de stânga era de aproximativ 8 procente. Numai că aceștia erau în majoritate copleșitoare persoane care absolviseră marile universități, aveau venituri ridicate și, foarte important, dețineau majoritatea pârghiilor de putere din stat, din spațiul politic, din mass-media, din zona academică și corporații.

Astăzi, practic în toate democrațiile occidentale există această „nouă elită" dominantă.

Nu este un fenomen recent

Daniel Bell făcea observația că încă din anii '70, pe măsură ce elita radicalizată pe băncile universităților tranzita și acapara treptat mai toate instituțiile, devenea în mod deschis contra-culturală. Ipocrizia sesizată de ceilalți fiind aceea că, în timp ce era în regulă să critici identitatea, istoria și cultura grupului majoritar din propria ta țară, era interzis să faci asta pentru orice alt grup din lume sau pentru orice grup minoritar din interior.

Am asistat în Occident, inclusiv în Europa, la o tranziție radicală de la o cultură care prețuia demnitatea, onoarea, curajul la una care celebrează victimizarea.

„Vocabularul «woke» a devenit un element de status pentru membrii acestei noi elite", observă Matthew Goodwin, „o dovadă a superiorității lor morale, un sistem de semnalizare pe care îl pot folosi pentru a le transmite celorlalți din elită că sunt virtuoși, că sunt drepți, că au vocabularul necesar pentru a se califica ca membri cu drepturi depline". În acest vocabular, cuvinte precum cisgender, heteronormativ, vinovăție albă, privilegiu alb etc. sunt obligatorii. Este în esență o nouă religie, spune el, pentru o nouă elită care impune o nouă ierarhie morală în societate în care ceilalți, restul societății, sunt expediați la periferie. O credință de lux, ipocrită, pentru că, pe de o parte, promovează politici precum imigrația liberă, granițele fluide, identitatea de gen radicală în școli și universități, dar adesea nu trebuie să sufere direct consecințele acestor decizii.

O extinsă cercetare sociologică din 2019 din Statele Unite releva că segmentul cu simpatii ideologice radicale de stânga era de aproximativ 8 procente

O „mare teorie a fenomenului woke"

Dr. James Lindsay, autor, podcaster, matematician, una dintre cele mai articulate voci critice în privința fenomenului Woke, îl descrie drept „Maoism cu caracteristici americane". Ținta acestuia fiind, spune el, și cu bun temei, distrugerea civilizației occidentale.

James Lindsay a scris câteva cărți pe această temă, („Cynical Theories", „Race Marxism") și are un podcast, „New Discourses".

Pe 30 martie, a ținut un discurs de 30 minute în Parlamentul European, „Woke, a culture war against Europe" în care expune ceea ce am putea numi o „mare teorie a fenomenului woke", cu punctele de plecare, evoluție, direcții de acțiune.

În opinia sa, feminismul radical, reprezentat de mișcarea #metoo, teoria rasială critică, așa numita teorie „queer" care susține că nu există genuri biologice, identitatea sexuală fiind una fluidă, un construct cultural și social, sau teoria postcolonială, legate împreună prin ceea a primit numele de intersecționalitate, sunt toate derivate ale marxismului cultural.

Pe toate aceste direcții se acționează în direcția transformării radicale a societății. Unii o fac din fanatism ideologic, alții din interes financiar (de pildă „green dealuri"-le furnizează enorme injecții financiare, transferuri de capital de la stat, prin subvenții motivate de lupta cu „schimbările climatice"), alții din oportunism.

Și, ca o ultimă observație, să nu credem că suntem imuni la astfel de presiuni ideologice din moment ce acest curent radical, progresismul, este foarte influent la Bruxelles. Deja prin universitățile din țară, la sugestia Ministerului Educației, au început să fie adoptate „carte ale diversității". N

CRONICA NATO

Cum poate fi prevenită repetarea istoriei

col. (R) **ION PETRESCU,** contributor al *Newsweek România*

Pe 15 și 16.06.2023 a fost programată reuniunea miniștrilor NATO ai Apărării. Apoi, pe 11 și 12.07.2023, se va derula Summitul NATO de la Vilnius, în Lituania. Estimativ, în august, este probabilă declanșarea contraofensivei ucrainene.

Aliații nu au renunțat la ceea ce ar putea fi un nou angajament de investiții în apărare - ceea ce ar genera și multe locuri de muncă în industria de apărare - și nici la reperul de 2% din PIB pentru apărare, ca un minim util întăririi defensivei naționale, implicit a apărării NATO.
Mai nou a devenit o constantă evaluarea parteneriatelor Aliaților cu partenerii din regiunea Indo-Pacific, lucru observat și criticat, cu nervozitate, la Beijing.

Și ce va fi dincolo de contraofensiva ucraineană?

Rămâne un reper aducerea Ucrainei mai aproape de NATO, chiar pe durata derulării conflictului militar cu Rusia.
Chiar dacă se tot vorbește de viitoarea contraofensivă, mai nou, unii, precum președintele Franței, deja invită la reflecție, în varianta că dorita eliberare a teritoriilor ocupate de militarii ruși ar fi doar parțial reușită de luptătorii ucraineni.
Sigur că NATO oferă deja o asistență fără precedent și are în vedere un pachet de sprijin pe mai mulți ani, cu finanțare solidă.
Dar Ucraina a pierdut deja un sfert din populație, prin plecarea a zece milioane de ucraineni peste hotare, și, din armata inițială de circa 700.000 de militari, au căzut la datorie 100.000 de militari - morți, răniți și dispăruți.
Lor li se adaugă civilii pieriți sub bombardamentele constante ale armatei ruse, care, fiind bine instalată în tranșee de apărare, preferă utilizarea artileriei, a rachetelor lansate de pe avioane sau nave care nu se află nici în spațiul aerian ucrainean și nici în apele maritime ale Ucrainei - câte au mai rămas.
Desigur că este necesară tranziția armatei ucrainene de la doctrinele, echipamentul și instruirea din epoca sovietică la interoperabilitatea deplină cu NATO, dar, dacă este să stăm strâmb și să judecăm drept, eliberarea, pe repede înainte, a oblastului Harkov - de militari din brigăzile teritoriale ale Ucrainei - a demonstrat rapida adaptare a acestora la provocările generate de invazia militară ordonată de Moscova, care credea că va repeta, în februarie 2022, succesul ocupării Cehoslovaciei, din august 1968.
Este de salutat modernizarea dialogului NATO - Ucraina, în formatul unui forum consultativ comun cu Kievul, unul menit a aborda probleme cheie și pentru securitatea transatlantică.
Probabil că, într-un asemenea format, la un moment dat, aliații vor sugera oficialilor ucraineni pași acum de neconceput, dar posibili dacă după contraofensivă se conturează un război pe termen lung, în care președinții ucrainean și rus nu vor dori să facă nicio concesie minimală înțeleaptă.
Războiul actual se duce pentru că ambele țări - place sau nu, acesta este adevărul - și-l pot încă permite, din multe puncte de vedere, dar nu pentru totdeauna.
Apărarea independenței, integrității teritoriale și a suveranității naționale sunt firești pentru Kiev, dar nimeni nu exclude o viitoare etapă, dramatică, care să pună sub semnul întrebării atât supraviețuirea națiunii ucrainene, cât și menținerea Federației Ruse, în granițele sale inițiale, subminabile de posibile evoluții secesioniste.

Care vor fi aranjamentele credibile de securitate?

Este o întrebare la care oficiali ai Alianței au răspunsuri evazive. Din perspectiva Rusiei, neprimirea Ucrainei în NATO, retragerea trupelor aliate și a tehnicii lor de luptă de pe teritoriile foste state socialiste, din estul Europei, ar fi un pas suficient.
Suficient pentru ca Moscova să includă treptat, dar rapid, prin recurs la manu militari, tot spațiul ex-sovietic, inclusiv Republica Moldova, în interiorul granițelor Federației Ruse, recunoscută ca urmașa Uniunii Sovietice.
Din perspectiva Kievului, după încetarea conflictului sângeros, pe Frontul de Est, singura garanție viabilă este intrarea în NATO, un lucru deja promis de aliați, care totuși au două dubii.
1. Cum se va termina confruntarea militară dintre cele două state ex-sovietice?
2. Și, mai ales, care va fi traseul final al frontierei ucraineano-ruse?
Deci nu când se va accepta un armistițiu inițial, care ar putea fi mâine, sau în decembrie 2023, sau amânat sine die.
„Cel mai important lucru pentru NATO - afirma Jens Stoltenberg - și, desigur, pentru Ucraina este să se asigure că ei vor câștiga acest război. Și oferim un nivel de sprijin fără precedent.
Și, la summitul de la Vilnius de luna viitoare, sunt absolut sigur că accentul

principal va fi pe modul de susținere și intensificare a sprijinului militar concret pentru Ucraina, cu echipament, cu muniție, cu piese de schimb, cu tot. Trebuie să poată elibera mai mult pământ".

Mai mult pământ? Probabil. Dar practic nu toate cele patru oblasturi și peninsula Crimeea, apărate de circa 470.000 de militari ruși.

Mai mult pământ - pentru a întări poziția delegației ucrainene, la dezirabilele convorbiri de pace.

Chiar dacă se tot ocolește o anume afirmație, din rațiuni diplomatice, realitatea din teren este că statul ucrainean rămâne de facto partajat, centrul și vestul Ucrainei fiind controlat de Kiev, sudul și estul entității statale ucrainene, plus peninsula Crimeea, fiind ocupate de trupe ruse.

Putin nu poate câștiga în Ucraina. Asta pentru că se confruntă cu sprijinul complex pe care armata ucraineană îl primește de la NATO.

După cum nici Volodymyr Oleksandrovych Zelenskyy nu poate elibera toate teritoriile, deoarece, chiar dacă trupele sale sunt calitativ superioare celor ruse, cantitativ unitățile militare destinate de Moscova pentru operațiunea militară specială au de partea lor superioritatea numerică.

Deși democrațiile sunt capabile să-și susțină valorile sprijinind lupta legitimă a Ucrainei, angajamentul pe termen lung al NATO fiind reiterat de liderii comunității transatlantice, provocarea logistică - există atât de multe sisteme, livrate de aliați, atât de multe tipuri diferite de arme, utilizate de armata ucraineană - va genera, la un moment dat, o întrebare firească.

Status-quo-ul va fi acceptat?

Probabil că da, prin instituirea, preventivă, temporară, a unei zone demilitarizate, ca în peninsula Coreea, unde are o lățime de patru kilometri și funcționează ca zonă tampon între Coreea de Sud și Coreea de Nord.

Azi, și Kievul și Moscova ar respinge concomitent o asemenea soluție. Dar în viitor?...

Sigur că este corectă poziția aliaților, inclusiv a Statelor Unite ale Americii, de a sprijini inițiativele ucrainene, planurile prezentate de președintele Zelenskyy, urmând ca acesta și ucrainenii să decidă formatul și condițiile pentru orice discuții de pace și dialog politic.

Totuși, sprijinul material covârșitor al NATO va genera, în timp, sugestia pragmatică ca la viitoarele negocieri de pace să fie prezenți și reprezentanții unor dezirabile state garante - SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, dar - de ce nu? - și ai celor doi piloni ai defensivei aliate, la granița de est a comunității transatlantice, respectiv Polonia și România.

NATO, aliații ca atare, nu sunt părți la conflict, doar ajută Ucraina să se apere, conform dreptului consacrat în Carta ONU, dar, tocmai din perspectiva ajutorării și pe plan diplomatic, probabil că un format lărgit al negocierilor ar conveni și Moscovei, din rațiuni multiple.

Ideea de a preveni repetarea istoriei, de a-l împiedica pe președintele Putin să poată continua să dinamiteze securitatea europeană, este salutară.

Dar a venit vremea ca țările aliate din centrul și vestul Europei să asculte și propunerile, mai realiste, ale statelor aliate din fosta comunitate socialistă europeană. Inclusiv din România. N

FOTO: NATO

ALIAȚI
Secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg (sus), a discutat la Oslo cu miniștrii de Externe aliați despre pregătirea Summitului de la Vilnius. Avioane de tipul F16, românești și portugheze, asigură misiunea NATO de poliție aeriană baltică, în Lituania.

Unde se duce Erdoğan?

După o victorie strânsă, Recep Tayyip Erdoğan a dobândit toate pârghiile puterii pentru următorii cinci ani. Politica sa din ultimii ani a fost una a îndepărtării de Occident și de caracterul laic al republicii. Și acum ce urmează? – *Ovidiu Nahoi*

FOTO: PROFIMEDIA IMAGES

ISTORIE
Un savant român ținut la secret, inventatorul tancului „Goliat" folosit de ucraineni și de ruși » P.26

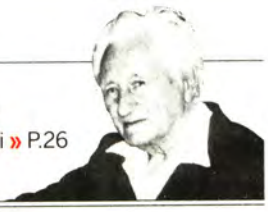

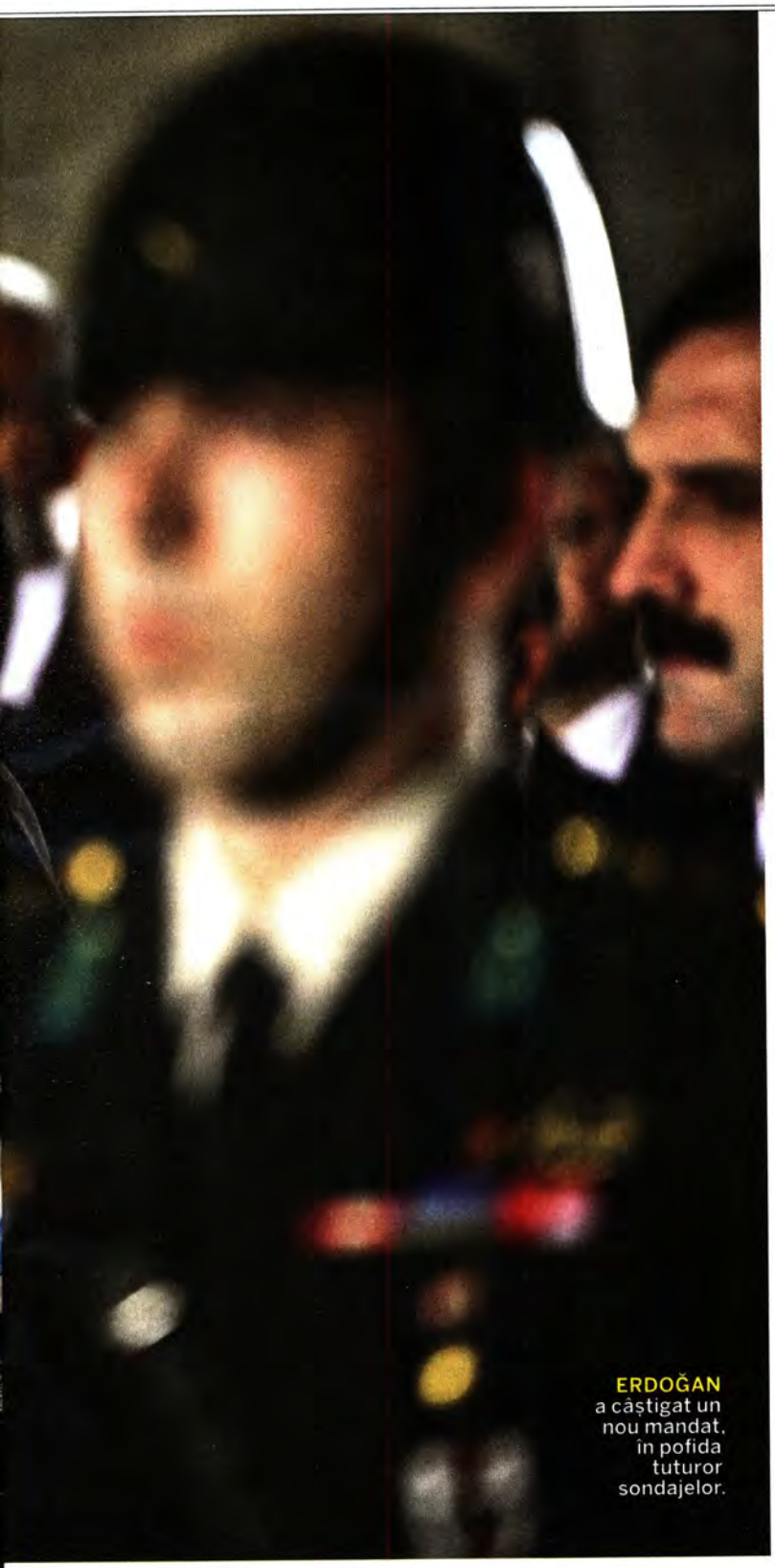

ERDOĞAN a câștigat un nou mandat, în pofida tuturor sondajelor.

O LUME ÎNTREAGĂ A URMĂRIT CU PASIUNE alegerile din Turcia. Și pe bună dreptate. Ceea ce va face Turcia lui Erdoğan va fi un reper pentru democrațiile neconsolidate din întreaga lume. La 29 octombrie, Turcia va celebra 100 de ani de la fondarea republicii lui Mustafa Kemal Ataturk – un moment care va putea însemna o cotitură. Erdoğan ar putea atunci să-și întărească regimul de putere personală și să îndepărteze și mai mult țara de linia occidentală.

Erdoğan a câștigat. Strâns, ca întotdeauna în ultimele runde. Dar a câștigat. Iar Turcia este genul de țară în care câștigătorul ia totul. Liderul autoritar de la Ankara, reconfirmat pentru încă cinci ani de putere absolută, are acum tot timpul din lume pentru a remodela fragila democrație din țara sa. De peste 20 de ani la putere, el a subminat continuu aproximativa democrație turcă, ducând-o până la stadiul de putere personalizată – ceva nemaiîntâlnit de la întemeierea Republicii din 1923.

În primul dintre cele două decenii cât s-a aflat la putere, Erdoğan a cules roadele unei creșteri economice susținute, care s-a resimțit și în zonele mai îndepărtate ale Anatoliei, nu doar în orașele mari, cosmopolite și în general republicane, din partea de vest. Acel deceniu de creștere a scos la lumină o Turcie profundă, mai conservatoare și mai religioasă, în antiteză cu Turcia republicană, urbană și sofisticată.

Turcia s-a dezvoltat în primul deceniu de putere a lui Erdoğan, dar nu s-a și occidentalizat în aceeași măsură, cu toate lucrările publice impresionante apărute în toți acești ani. Mai degrabă, Turcia s-a orientalizat.

Acum o sută de ani, Mustafa Kemal Ataturk a fondat republica, pe ruinele Imperiului Otoman, cu perspectiva occidentalizării. Un obiectiv temerar, desigur, atins doar parțial într-un secol frământat. Va marca, acum, Erdoğan, întoarcerea către Orient?

O provocare: situația economică

Pentru mulți comentatori occidentali, Erdoğan a obținut la sfârșitul primăverii lui 2023 o victorie chinuită, mai strânsă decât și-ar fi dorit. Acum, el are de gestionat o situație dificilă, cu o economie în declin și cu urmările cutremurului devastator din 6 februarie.

Într-adevăr, economia turcă se află într-o stare proastă. Inflația a atins un vârf de 85% la sfârșitul

anului trecut, pentru a se reduce la 44% luna trecută. Acestea sunt însă cifrele oficiale dar, potrivit unei relatări a postului TV Al-Jazeera, experți independenți susțin că nivelul real ar fi de de 105%.

O altă problemă este devalorizarea accentuată a monedei turcești.

În dimineața care a urmat turului doi, lira a atins un minim record de 20,06 pentru un dolar american, după ce a pierdut aproape 80% din valoarea sa în ultimii cinci ani. Guvernul de la Ankara se luptă din greu să mențină controlul prin vânzări masive din rezervele valutare.

Imaginați-vă că, în România, de la un curs de 4,6 lei pentru un euro în 2018 am fi ajuns azi la o paritate de 8,3, iar președintele și guvernul său ar fi reconfirmați în funcție. Pare de necrezut, dar în Turcia este posibil.

Economiștii au pus aceasta pe seama politicii lui Erdoğan de reducere continuă a ratelor dobânzilor, care au fost aproape înjumătățite de la sfârșitul anului 2021. Iar analiștii observă că rezervele valutare se reduc în permanență, pe măsură ce eforturile de menținere sub control a ratei de schimb au dat tot mai puține rezultate.

După criza financiară din 2009-2012, Turcia a intrat într-o perioadă de criză economică și financiară prelungită, dar turcii de rând par să vadă în Erdoğan mai degrabă soluția decât cauza acestor probleme. Victoria în alegeri îl va încuraja pe Erdoğan să continue aceste politici.

El s-a declarat convins că politicile sale că vor face economia Turciei mai puternică pe termen lung.

Inconștiență? Sau un plan menit a scoate Turcia din dependența economică față de Occident?

Orientul și Rusia mizează pe Turcia

Turcia a fost ajutată în ultimele luni de banii din Rusia și din țările din Golf. Qatar, Arabia Saudită și Emiratele Arabe Unite au depus miliarde de dolari la banca centrală turcă sau au înființat fonduri de investiții de mai multe miliarde de dolari.

Rusia a amânat plățile pentru gazele naturale și a oferit miliarde de dolari pentru prima centrală nucleară din Turcia. Următoarele patru - cinci luni vor putea fi dominate de o oarecare acalmie, datorită abundenței încasărilor din turism, dar la sfârșitul toamnei se va simți nevoia unor măsuri clare. Monarhiile petroliere din Golf, alături de Rusia lui Putin, par să parieze acum pe Turcia.

Dar poate Turcia să se desprindă de economia Uniunii Europene și să se orienteze către Orient și Rusia?

În acest moment, conform datelor Comisiei Europene, Turcia este al șaselea cel mai mare partener comercial al UE, reprezentând 3,3% din totalul schimburilor comerciale de bunuri ale UE cu lumea (importuri și exporturi combinate) în 2022.

Pe de altă parte, UE este de departe cel mai mare partener de import și export de mărfuri al Turciei. În 2022, 26% din importurile de bunuri ale Turciei proveneau din UE, iar 41% din exporturile de bunuri ale țării mergeau către UE.

Iar asta înseamnă că Uniunea Europeană deține în acest moment pârgii importante în ce-l privește pe Erdoğan, cu toate atitudinile lui provocatoare față de democrațiile vestice. Liderul de la Ankara pare însă decis să reorienteze economia țării, chiar prin politici păguboase, dar care se pare că au sprijinul unei părți suficiente a electoratului. Prețul social va fi mare dar, la sfârșitul partidei, Erdoğan speră că va smulge din mâinile Europei pârghiile pe care aceasta le deține acum în relația cu Turcia.

Occidentul – și mai ales Statele Unite – ar avea unele pârghii în ce privește Turcia

În plan strategic, Erdoğan blochează aderarea Suediei la NATO, invocând ca motiv refuzul acesteia de a extrăda activiștii kurzi pe care Ankara îi consideră teroriști. Turcia nu s-a alăturat sancțiunilor occidentale împotriva Rusiei, oferind o cale prin care Moscova poate importa unele bunuri interzise la export acolo de către Statele Unite și Europa.

Occidentul – și mai ales Statele Unite - ar avea unele pârghii în ce privește Turcia.

De mai bine de un an, Ankara caută să cumpere un set de noi avioane de luptă F-16 fabricate în SUA, precum și kituri de modernizare pentru propria flotă de avioane de luptă îmbătrânită. Un pachet care ar însemna cam 20 de

FOTO: PROFIMEDIA IMAGES

RECEP TAYYIP ERDOĞAN
a încarcerat oponenți politici, jurnaliști și activiști civici, a închis sau preluat instituții media, și-a constituit o camarilă în jurul propriei familii.

miliarde de dolari. Vânzarea a fost întârziată în Congres, ca răspuns la refuzul Ankarei de a aproba cererea Suediei de aderare la NATO.

Apoi, menținerea sprijinului economic din partea Rusiei ar putea fi problematică, pe termen mediu. Occidentul caută deja să restrângă până la nivelul minim căile prin care state sau companii din țări care nu s-au alăturat sancțiunilor continuă să facă afaceri cu Rusia.

Nu este exclus ca Occidentul să meargă până acolo încât să forțeze mâna Ankarei până la a-i împiedica pe oligarhii ruși să folosească Turcia drept bază de operațiuni financiare și destinație de vacanță.

Însă nu există siguranța că astfel de presiuni ar putea să împiedice marșul constant al lui Erdoğan spre un sistem de putere personală absolută și către îndepărtarea de caracterul laic al statului turc.

Stilul său tranzacționist și dependența încă majoră de Occident pot fi tot atâtea căi prin care, totuși, tendințele liderului de la Ankara ar putea fi cenzurate într-o anumită măsură iar pierderile în plan strategic să fie limitate.

Vestea bună pentru regimurile autoritare

Victoria lui Erdoğan este însă un semnal de încurajare pentru toți liderii autoritari, de la Belgrad la Moscova, de la Minsk la Budapesta.

După câștigarea alegerilor, liderii occidentali i-au transmis lui Erdoğan dorința de a continua cooperarea și, pentru a nu pune în pericol un echilibru strategic atât de complicat în momentul de față, s-au comportat ca și cum puternicul lider de la Ankara ar fi câștigat niște alegeri libere. Bineînțeles, toată lumea știa că nu au fost.

Poate că voturile introduse în urne și numărate mai apoi să fi indicat, într-adevăr, o victorie strânsă a lui Erdoğan. Dar ceea ce s-a întâmplat până în momentul votului nu a avut nimic de-a face cu alegerile libere. În realitate, regimul de mână forte al lui Erdoğan a amenajat terenul încât competiția să nu fie corectă, iar șansele opoziției să fie minimizate – de la arestarea jurnaliștilor independenți și activiștilor politici la dominația asupra sistemului media și aparițiile aproape exclusive în presă.

De la venirea la putere, dar mai ales de la ruptura cu predicatorul Fetullah Gulen, Erdoğan a încarcerat oponenți politici, jurnaliști și activiști civici, a închis sau preluat instituții media, și-a constituit o camarilă în jurul propriei familii, alimentată cu contracte de stat. Orice voce independentă a fost retezată, criticii au ajuns în spatele gratiilor, dacă n-au avut șansa de a fugi în Occident, unde au parte de hărțuieli în justiție și sunt supuși supravegherii de către agenții statului turc.

Dar nu este numai teroarea.

De la Moscova la Belgrad, de la Minsk la Budapesta, aceste regimuri autoritare combină în proporții diferite forța și seducția, represiunea și cultivarea unor fantasme sau frici naționale.

În ce privește Turcia, regimul a cultivat tema grandorii regăsite a Imperiului Otoman, printr-o politică externă asertivă și prin lucrări publice impresionante, în cadrul unui sistem clientelar de atribuire a comenzilor.

Și iată că, în fața acestui amestec de teroare și seducție, n-au mai contat nici inflația galopantă, nici îngrădirea libertăților, nici eșecul statului de a interveni în urma seismului din februarie, nici corupția dezvăluită de clădirile noi care s-au prăbușit.

Aceasta este lecția tonifiantă pe care o primesc liderii autoritari din întreaga lume: că regimurile lor sunt suficient de reziliente pentru a răspunde unor stimuli foarte puternici, precum o situație economică deteriorată și un seism care a scos în evidență corupția și incompetența autorităților.

RIPOSTĂ

Un mesaj puternic pe adresa Kremlinului

În cadrul celui de-al doilea summit al său, Comunitatea Politică Europeană (CPE), înființată anul trecut și formată din 47 de state, și-a întărit profilul. Solidaritatea cu Ucraina a fost tema dominantă. Iar mesajul către Putin, extrem de puternic.

de **OVIDIU NAHOI**

LA OPT LUNI DE LA PRIMUL SUMMIT de la Praga, liderii europeni au dat un mesaj puternic Rusiei, chiar din locul pe care Moscovei îi plăcea să-l considere drept curtea sa de joacă. Ei s-au reunit la 1 iunie la Castel Mimi, o proprietate viticolă situată la câteva zeci de kilometri de Chișinău și foarte aproape de Transnistria, zona ocupată de Rusia. Și, poate, cel mai semnificativ mesaj la adresa Kremlinului a fost chiar poza de familie a liderilor europeni, într-o țară care face obiectul unui atac hibrid din partea Moscovei: suntem aici și nu vom lăsa ca această mică țară să fie destabilizată.

Comunitatea Politică Europeană rămâne un obiect politic destul de vag identificat, născut dintr-o idee avansată de Emmanuel Macron pe 9 mai 2022 în fața Parlamentului European, după invazia Rusiei în Ucraina. Este un format în care lideri, membri și nemembri ai UE dar animați de dorința de a menține pacea și stabilitatea pe continent se întâlnesc fără o agendă stabilită în prealabil și fără a da un comunicat comun, negociat intens de echipele diplomatice cu mult timp înainte. Pur și simplu, liderii au ocazia de a discuta liber și pe picior de egalitate. Iar fiecare parte poate să ia din acest format ceea ce-i convine. Marea Britanie vede, de exemplu, o ocazie de a relua dialogul cu „Continentul" și să refacă o relație avariată grav după Brexit.

Ucraina și Moldova speră ca acest format să le apropie mai mult de obiectivul începerii în acest an a negocierilor de aderare, deși CPE nu este nici o cameră de așteptare și nici un substitut pentru UE.

Președintele ucrainean Volodimir Zelenski a profitat de ocazie pentru a susține cu tărie apartenența țării sale la NATO și la UE și a cerut încă o dată aliaților să furnizeze mai multe avioane de luptă și sisteme de apărare aeriană.

O altă discuție sensibilă din jurul reuniunii a fost cea cu privire la garanțiile de securitate pe care alianța occidentală le-ar putea oferi Kievului. Iar aici, președintele ucrainean a atras atenția asupra divergențelor dintre aliați: „Fiecare îndoială pe care o exprimăm este un șanț pe care Rusia va încerca să îl ocupe", a avertizat Zelenski.

Transformarea lui Macron

Înainte de sosirea în Republica Moldova, președintele Emmanuel Macron a susținut în cadrul conferinței Globesec de la Bratislava, că Occidentul trebuie să ofere Ucrainei garanții de securitate „tangibile și credibile". Subliniind că Ucraina „protejează astăzi Europa", Macron a declarat la Bratislava că este în interesul Occidentului ca această țară să se bucure de garanții de securitate din partea NATO.

El a precizat că diverși membri NATO ar putea oferi aceste garanții pentru moment, în timp ce Ucraina așteaptă să adere la alianță. „Trebuie să construim ceva între securitatea oferită Israelului și aderarea cu drepturi depline", a spus Macron.

De asemenea, Macron a pledat pentru ca Uniunea Europeană să se extindă „cât mai repede posibil". În acest discurs, considerat de mulți comentatori drept istoric, președintele francez a marcat o întorsătură demnă de remarcat, părăsind ambiguitatea pe care o afișase anterior când atenționa: „să nu umilim Rusia".

Desigur, Moldova și Ucraina visează la o cale rapidă de aderare la Uniunea Europeană.

Dar, chiar și după reuniunea de la Chișinău, consensul rămâne că aderarea la UE nu este un proces care se poate desfășura de azi pe mâine.

În orice caz, războiul lui Putin oferă o oportunitate pentru candidați de a adera la un prim set de valori politice, în așteptarea realizării reformelor economice necesare. Iar aici, într-adevăr, Comunitatea Politică Europeană reprezintă un câștig pentru cele două țări.

#2023

Newsweek ROMÂNIA

EVENIMENTE

Cele mai serioase dezbateri despre cele mai fierbinți teme ale prezentului.
Participă specialiști, oameni de știință, decidenți, manageri, antreprenori.

8.03.2023 RETAIL SUMMIT

134.500 vizualizări

29.03.2023 PHARMA & HEALTH SUMMIT

81.400 vizualizări

4.04.2023 CONSTRUCTION SUMMIT

96.000 vizualizări

Vă așteptăm la următoarele evenimente Newsweek România:

- **IT&C Summit (12.06.2023)**
- **Financial Education Summit - Financing and Investing in Capital Market (9.10.2023)**
- **Energy Summit (18.10.2023)**
- **Defence Summit (7.11.2023)**
- **Values Gala 2023 (11.12.2023)**

https://events.newsweek.ro/

RUSIA

Cum s-a întors Prigojin împotriva lui Putin

Șeful grupului de mercenari a criticat cu voce tare conducerea militară a Rusiei - și pe vechiul său prieten și sponsor. Este posibil ca în cele din urmă să fi mers prea departe.

RELAȚIA MAGNATULUI RUS Evgheni Prigojin cu aliatul său de lungă durată, președintele Vladimir Putin, pare să fi ajuns la un punct de ruptură. Cel care a fost cândva un furnizor de servicii de catering a recurs la publicarea de videoclipuri pline de înjurături pe rețelele de socializare, pentru a-și face auzită vocea pe fondul războiului din Ucraina.

Prigojin, care și-a câștigat porecla de „bucătarul lui Putin" datorită contractelor sale de catering cu Kremlinul, conduce faimoasa organizație paramilitară Wagner. De luni de zile, el și-a trimis luptătorii în orașul Bahmut din estul Ucrainei, alături de trupele convenționale, ca parte a unui efort al Moscovei de a-și asigura prima victorie majoră pe câmpul de luptă începând cu vara anului 2022. El a fost văzut de Kremlin ca un instrument-cheie în război.

Dar au început să apară fisuri în relația omului de afaceri cu Kremlinul atunci când acesta și-a manifestat apetitul pentru politică, lansând atacuri la adresa ministrului rus al Apărării, Serghei Șoigu, și a șefului Statului Major General, Valeri Gherasimov. Aceste tensiuni au crescut exponențial atunci când Prigojin a amenințat că se va retrage din Bahmut din cauza lipsei de muniție.

Un Prigojin furios s-a adresat, pe 5 mai 2023, direct lui Putin în apelul său pentru mai multă muniție, la câteva ore după ce a publicat un videoclip plin de înjurături, stând în fața a ceea ce el susținea că sunt luptătorii săi uciși în bătălia din Bahmut. Anterior, el își îndreptase atacurile doar către Șoigu și Gherasimov, acuzându-i pe aceștia, dar și eșecul lor de a furniza mai multă muniție pentru a preveni moartea luptătorilor săi.

Câteva zile mai târziu, pe 9 mai, de Ziua Victoriei - sărbătoarea anuală a Moscovei unde se celebrează înfrângerea Germaniei naziste în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial -, Prigojin s-a plâns din nou de lipsa de muniție, publicând videoclipuri cu puțin timp înainte și imediat după discursul lui Putin din Piața Roșie, din Moscova. Prigojin a sugerat că luptătorii săi încă nu aveau muniție și că au fost amenințați cu trădarea de stat pentru dezertare dacă ar fi încercat să se retragă.

Generalii ruși, a spus Prigojin în atacul său dur, sunt trădători. „Ce se întâmplă dacă se dovedește că bunicul este un adevărat a******?", a adăugat el.

„Evident, bunicul este o referire la Putin", a declarat, pentru *Newsweek*, Vlad Mykhnenko, expert în transformarea postcomunistă a Europei de Est și a fostei Uniuni Sovietice, la Universitatea Oxford din Marea Britanie.

Relația dintre Putin și Prigojin datează din anii 1990, când acesta din urmă a servit Kremlinul cu companiile sale de catering. El s-a bucurat de o ascensiune rapidă în societatea rusă, acumulând o avere uriașă și apărând anul trecut ca un jucător cheie în războiul declanșat de liderul rus.

Tatiana Stanovaya, cercetător senior la Carnegie Russia Eurasia Center și fondator al R.Politik, o firmă de analiză politică axată pe Rusia, spune că recenta serie de videoclipuri ale lui Prigojin arată că acesta nu are niciun contact direct cu Putin.

„Singura modalitate de a-și exprima disidența, dezacordul, furia, este să iasă în public. De aceea trebuie să posteze atât de multe videoclipuri în care arată cât de înverșunat este și cum lucrurile au mers prost, cât de dificil este pentru el și băieții lui", spune ea pentru *Newsweek*.

de **ISABEL VAN BRUGEN**

DATA EXPIRĂRII?
Fondatorul Grupului Wagner, Evgheni Prigojin. Liderii militari ai Rusiei s-au săturat de el, iar utilitatea lui s-ar putea să se apropie de sfârșit.

Ambiții politice

Mykhnenko, de la Universitatea Oxford, spune că Grupul Wagner a fost adus în război de Kremlin, doar după ce Rusia a suferit o „înfrângere umilitoare în bătălia de la Kiev din primăvara anului 2022". După aceea, Prigojin și luptătorii săi au primit sprijin guvernamental total pentru recrutarea deținuților din închisorile de maximă securitate și pentru obținerea de tancuri, avioane, elicoptere de luptă, artilerie grea și muniție nelimitată.

Lucrurile s-au schimbat, însă, atunci când establishmentul de la Kremlin a simțit că Prigojin are ambiții mai mari, iar acesta a fost văzut ca devenind mai periculos în ceea ce privește persoana sa politică.

„Principala activitate a lui Prigojin în timpul acestui conflict a fost întotdeauna încercarea de a profita de război și de a acumula mai multe bunuri și resurse în Rusia - pentru a obține un post guvernamental oficial sau un rol important de lider politic, adică pentru a-și transforma bunurile militare, în bunuri economice și politice tangibile în interiorul Rusiei", spune Mykhnenko. În cele din urmă, spune el, Kremlinul a început să îl „gestioneze" și să „minimizeze influența sa supradimensionată". Mykhnenko adaugă: „Decizia lui Putin de a-l reinstala pe Gherasimov și pe alți generali, împotriva cărora Prigojin s-a opus în mod deschis, în calitate de comandanți șefi ai războiului rusesc din Ucraina, la sfârșitul anului 2022, a fost începutul sfârșitului lui Prigojin".

„Principala activitate a lui Prigojin în timpul acestui conflict a fost întotdeauna încercarea de a profita de război și de a acumula mai multe bunuri și resurse chiar în Rusia".

Stanovaya, de la Carnegie Russia Eurasia Center, spune că Prigojin a decis că este mai bun decât statul și că îl poate contesta și înlocui.

„Putin, care a trebuit să se confrunte cu o mulțime de plângeri legate de Prigojin, a reacționat pur și simplu și a reechilibrat situația în favoarea serviciilor de securitate. El a încercat să realizeze acest tip de unitate", spune ea, subliniind afirmațiile lui Prigojin potrivit cărora Grupul Wagner a fost blocat să recruteze din închisori.

„[Recrutarea din închisori] a fost mai degrabă o problemă cu serviciile de securitate, care au resimțit cu adevărat această practică. Pentru ei era inacceptabilă și, cu timpul, au găsit o modalitate de a-l convinge pe Putin să o oprească", spune Stanovaya, referindu-se la Serviciul Federal de Penitenciare, Ministerul Justiției, Procuratura Generală și Serviciul Federal de Securitate.

Pe de o parte, oficialii ruși sunt „foarte speriați" de Prigojin și consideră că acesta reprezintă o amenințare la adresa statului, a regimului lui Putin și a stabilității Rusiei, spune Stanovaya. „Dar, pe de altă parte, cu acest război, care pare, cu timpul, din ce în ce mai imprevizibil și poate condamnat la eșec

pentru Rusia, el spune lucruri care par corecte. Pe termen lung, el poate deveni mai atractiv, ceea ce înseamnă că oamenii încep să se gândească că poate nu este atât de greșit în ceea ce privește starea generală a lucrurilor".

De asemenea, Prigojin a țintit recent Kremlinul pentru că „a crescut noi PMC-uri [companii militare private]" în loc să dea „200.000 de soldați, așa cum am cerut" sub comanda Grupului Wagner. „Ei încearcă să dilueze cumva PMC Wagner, astfel încât să nu mai fie o forță mare care să poată juca un anumit rol în politica internă", a declarat el la sfârșitul lunii trecute pe canalul său de Telegram.

Mykhnenko spune că cei mai experimentați luptători și instructori ai Grupului Wagner au fost atrași de alte organizații paramilitare finanțate de guvernul rus, „canibalizând astfel Wagner".

TRIOUL DE LA PUTERE
De la stânga: Ministrul rus al Apărării Serghei Șoigu, președintele Vladimir Putin și șeful Statului Major, generalul Valeri Gherasimov.

FOTO: RUSSIAN PRESIDENTIAL PRESS AND INFORMATION OFFICE/ANADOLU AGENCY/GETTY

„Eu pariez că Prigojin va fi găsit mort într-o «sinucidere» înscenată de statul rus, cu un pistol în mână și un bilet de adio ridicol".

Soarta lui Prigojin

Stanovaya spune că Grupul Wagner este probabil condamnat să se retragă din Bahmut.

„Acest lucru îi va conveni lui Putin și Statului Major. S-au săturat de el. Și dacă luăm logica militară, armata nu prea are nevoie de Wagner acum. Ei sunt cu adevărat epuizați, iar moralul lor este foarte scăzut. Așa că eu cred că este o chestiune de timp până când va trebui să înceapă să se retragă".

La începutul lunii mai, au apărut informații potrivit cărora generalul Roman Gavrilov, fostul comandant adjunct al Gărzii Naționale Ruse, și generalul Mihail Mizintsev, fostul ministru adjunct al Apărării, s-au alăturat Grupului Wagner, după ce au fost concediați din serviciul civil.

„Prigojin trebuie să fi crezut că aceste acțiuni vor consolida poziția de putere a Wagner în cadrul aparatului birocratic rusesc. Cu toate acestea, ar putea fi la fel de mult un preludiu sau un început al «preluării ostile» a Wagner de către Kremlin", spune Mykhnenko.

„Mizintsev ar fi putut fi implantat intenționat pentru a prelua controlul", continuă el, menționând că, pe 5 mai, generalul în retragere Viktor Sobolev - în prezent membru al Dumei de Stat - a declarat că toate „batalioanele de voluntari" și Wagner ar trebui să fie reatribuite în mod oficial Ministerului rus al Apărării „pentru a preveni problemele de aprovizionare cu muniție".

În cele din urmă, Prigojin „s-a suprasolicitat" iar „viața sa se va sfârși brusc și involuntar, destul de curând", spune Mykhnenko.

„Eu pariez pe faptul că Prigojin va fi găsit mort printr-o «sinucidere» înscenată de statul rus, cu un pistol în mână și un bilet de adio ridicol", spune Mykhnenko. „Moscova ar putea, de asemenea, să furnizeze Ucrainei geolocalizarea precisă a lui Prigojin pentru a intra în raza de 70 de kilometri de acțiune a unei rachete HIMARS. Asta pentru a-l termina și pentru a oferi un impuls de recrutare propagandistică «eroică» pentru un «nou» Wagner emasculat".

„Singura opțiune realistă ar fi să i se permită lui Prigojin să se întoarcă în Rusia, înainte de a fi aruncat în aer într-o mașină capcană, ca [scriitoarea Darya] Dugina și [politicianul Zakhar] Prilepin". *Newsweek* a contactat Ministerul de Externe al Rusiei pentru comentarii prin e-mail.

Isabel van Brugen *este reporter* Newsweek *la Kuala Lumpur. Urmăriți-o pe Twitter @isabelvanbrugen*

UCRAINA

Cultura Pop intră în război

De la invazia lui Putin, cântecele au devenit mai serioase, comedia a devenit mai sumbră și orice sentiment de rudenie cu Rusia a murit.

de **MICHAEL WASIURA**

ÎN DIMINEAȚA DE 24 FEBRUARIE 2022, când tancurile rusești au trecut granița ucraineană și s-au îndreptat spre Kiev, starul pop ucrainean Jerry Heil, pe atunci în vârstă de 26 de ani, era cunoscută mai ales pentru cântecele amuzante și conștiente de sine. „Okhrana Otmena", de exemplu - care se traduce aproximativ prin „Ești anulată" - este despre un băiat care îi spune numele greșit unei fete în pat. Alte cântece erau despre lucruri precum cumpărăturile și faptul că este vegană.

„Acum, însă, chiar și atunci când oamenii îmi cer să cânt în concerte piesele mele de dinainte de război, eu personal nu mă pot hotărî să o fac", a declarat Heil pentru *Newsweek*, la sfârșitul lunii martie, înainte de un concert în orașul Ivano-Frankivsk din vestul Ucrainei. „Este o perioadă diferită și cultura trebuie să reflecte această diferență. Eu trebuie să reflectez această diferență, pentru că și eu sunt diferită acum. Am crescut mult în ultimul an, odată cu Ucraina însăși".

„Îmi amintesc că m-am trezit cu aproximativ un minut înainte de prima explozie și nu înțelegeam de ce eram atât de nervoasă", a spus ea.

„Apoi am auzit prima bombă explodând și m-am întrebat: «Sunt artificii?». Am venit la fereastră și am văzut literalmente începutul războiului. Cerul era în flăcări".

Heil locuia într-o casă închiriată într-un orășel la nord de Kiev, nu departe de Bucha și Irpin, orașe ale căror nume au devenit mai târziu cuvinte de ordine pentru barbaria rusă. Ea și fratele ei s-au refugiat în casa copilăriei lor și, după ce nu au reușit să își convingă părinții să se evacueze, au pornit spre granița de vest a țării. Fiind un bărbat de vârstă militară, fratele lui Heil nu a putut părăsi țara, dar ea a făcut-o, transportându-și echipamentul muzical în România pe jos.

„Primul cântec pe care l-am scris după începerea războiului s-a numit

PROSCRIS
Pe pagina opusă: Cântăreața și compozitoarea Jerry Heil. Deasupra: Regizorul Oleg Sentsov, după ce a fost eliberat în cadrul unui schimb de prizonieri cu Rusia, în 2019.

«Putin, Go Home»", a spus ea, bazat pe un imn de fotbal ucrainean ale cărui cuvinte se traduc prin „Putin este un d***", a spus Heil. „Am vrut să îl traduc pentru a fi un pic mai politicos, astfel încât să îl pot cânta pe scenă în Europa. Versurile erau și în engleză, pentru că am înțeles că era important să atrag atenția lumii asupra a ceea ce face Rusia în țara mea natală".

De atunci, Heil a susținut mai multe concerte decât poate număra, donând încasările pentru efortul de război de acasă și luptând, în același timp, pentru a se asigura că ascultătorii occidentali nu își pierd interesul pentru cauza ucraineană.

Povestea ei nu este unică. Pe 27 februarie 2022, ziua în care forțele rusești au ocupat pentru prima dată Bucha, Andriy Khlyvnyuk, vocalist al trupei rock BoomBox și voluntar al Forțelor de Apărare Teritorială, se afla la Kiev, purtând o șapcă de baseball New York Yankees și având o pușcă. Stând în fața Catedralei Sfânta Sofia din capitală, ridicată în secolul al XI-lea, el a interpretat a cappella imnul independenței „O, Viburnum roșu de pe pajiște". Cineastul născut în Crimeea, Oleg Sentsov, care a petrecut cinci ani în captivitate în Rusia pentru că s-a opus anexării regiunii în 2014, nu era departe. După ce a ajutat la apărarea Kievului în primele săptămâni ale războiului, serviciul lui Sentsov l-a trimis în orașul Bahmut. Prezentatorul de televiziune Serhiy Prytula și-a pus abilitățile la treabă organizând o campanie publică de strângere de fonduri care a furnizat forțelor ucrainene echipamente în valoare de zeci de milioane de dolari, inclusiv drone Bayraktar de fabricație turcească și transportoare blindate britanice pentru trupe.

Înainte de război, cultura ucraineană era marcată de dispute politice zgomotoase pe aproape orice subiect; de atunci, nicio personalitate culturală sau politician proeminent nu s-a pronunțat împotriva rezistenței la agresiunea rusă.

„Europa este un loc atât de ciudat"

Este departe de situația din Rusia. În ciuda unui aparat de propagandă controlat de Kremlin, care a ascuns în mare măsură realitatea macabră a războiului de majoritatea cetățenilor, mulți membri ai elitei culturale și-au criticat public guvernul.

Rapperii Morgenshtern, Noize MC și Oxxxymiron; cântăreața Zemfira și prezentatorul de televiziune Maxim Galkin se numără printre cei care au fost desemnați oficial ca „agenți străini" de către autorități. Nenumărați alții au fugit din țară.

La un concert recent de la Moscova, solistul Alexander Ivanov din grupul Naiv și-a încurajat publicul să se informeze despre cazul fetiței de 13 ani, Masha Moskaleva. După ce aceasta a făcut la școală un desen în care arăta rachete rusești zburând spre o mamă și o fiică ucrainene, tatăl ei a fost condamnat la doi ani de închisoare pentru „discreditarea armatei". Ca răspuns la comentariile lui Ivanov, mulțimea de la concertul Naiv a scandat „f**** războiul".

Cu toate acestea, sondajele de opinie ale Centrului independent Levada constată în mod obișnuit că peste 70% dintre respondenți „susțin personal acțiunile forțelor armate ruse în Ucraina".

Autoritățile au găsit modalități de a-i reduce la tăcere chiar și pe cei dispuși să vorbească. În septembrie anul trecut, cântăreața Alla Pugaciova, în vârstă de 74 de ani și un star al epocii sovietice, a cerut public să se alăture soțului ei, Galkin, în registrul „agenților străini". Mai degrabă decât să riște să înstrăineze publicul numeros, pensionar și nostalgic al Allei Pugaciova, Kremlinul a refuzat. Moscova a reușit să transforme un război de cucerire, până acum dezastruos, într-un instrument eficient de represiune acasă.

Sprijinul larg răspândit pentru război în rândul rușilor i-a determinat pe mulți ucraineni să taie legăturile cu prietenii și rudele de peste graniță, iar această amărăciune s-a răspândit în cultura populară ucraineană.

„Acum sunt mult mai mulți ruși morți în glumele mele", a declarat comediantul Anton Timoșenko pentru *Newsweek*. „Cu toții am devenit mult mai întunecați".

Comedianta Hanna Kochegura a oferit un exemplu. De la începutul războiului, artiștii ucraineni au călătorit în străinătate pentru a strânge bani pentru armată. Când Kochegura s-a aflat în Polonia, a fost surprinsă de prezența rușilor în public.

„A fost cu adevărat ciudat", spune ea. „Nu mai auzisem accente rusești în viața reală de luni de zile, iar primul meu răspuns psihologic a fost: «Inamicul este aici; mă vor ucide». Așa răspunde creierul meu acum; că toți sunt potențiali criminali". „Europa este un loc atât

„Ei pot împușca visele, dar noi nu-i vom lăsa să ne frângă spiritul".

FOTO DIN STÂNGA: STR/NURPHOTO/GETTY; JANECK SKARZYNSKI/AFP/GETTY

de ciudat", spune în numărul ei. „Sunt ruși care se plimbă, își văd de treabă, și nimeni nu îi ucide. În Ucraina, asta pur și simplu nu se întâmplă. În Ucraina, poți ucide ruși - legal - pentru că Ucraina este cea mai mare țară din lume".

Sfârșitul ambivalenței

„Când lansezi un război «genocidar» împotriva vecinului tău, tinzi să stârnești acest tip de sentimente", spune pentru *Newsweek* Frederick Kagan, de la Institutul pentru Studiul Războiului. „Putin a făcut mai mult pentru naționalismul ucrainean și pentru sentimentul identității ucrainene decât au putut face secole întregi de ucraineni, iar acum asistăm la apariția unei identități naționale care se consideră pe deplin independentă de identitatea rusă".

Nu cu mult timp în urmă, istoria suprapusă a celor două țări a servit drept factor de unificare. Chiar și după ce Ucraina a devenit un stat independent în 1991, ucrainenii au continuat să se îndrepte spre Rusia pentru oportunități economice. Artiști cu o generație mai în vârstă decât Jerry Heil trăiau, lucrau și își câștigau adesea majoritatea banilor la nord de graniță. Însuși președintele Volodymyr Zelensky și-a făcut un nume la sfârșitul anilor 1990 într-un concurs rusesc de scheciuri de comedie în care trupele se întreceau pentru a avansa la un campionat la Moscova.

„Putin a făcut mai mult pentru naționalismul ucrainean și pentru sentimentul de identitate ucraineană decât au putut face secole întregi de ucraineni".

„Înainte de 2014, în Ucraina exista multă ambivalență față de Rusia", spune Kagan. „Chiar și înainte de 2022, existau perspective de relații prietenoase între cele două state, dacă rușii ar fi fost pregătiți să abordeze acest lucru într-un mod neimperialist. Acum cred că suntem la câteva generații distanță de perspectiva de a avea orice fel de relații prietenoase între state sau între popoare".

În momentul în care Jerry Heil și-a dezvoltat o carieră la sfârșitul anilor 2010, exista o piață internă suficient de mare pentru ca ea să poată produce cântece în ucraineană, limba sa maternă, și să prospere, dar asta nu presupunea o respingere totală a tot ceea ce este rusesc.

Când Heil era studentă la Conservatorul din Kiev, a pornit un canal YouTube care prezenta o serie de coveruri a cappella ale altor artiști. Unul dintre acești artiști era Monetochka, o cântăreață pop rusă care, în ianuarie 2023, a fost inclusă pe lista Kremlinului de „agenți străini" din cauza opoziției sale față de „operațiunea militară specială" din Ucraina. Înainte de război, ea și Heil ar fi putut fi colaboratoare, poate chiar prietene, dar acest lucru este imposibil acum.

„Cultura rusă se bazează pe minciuni, iar eu nu vreau să fiu legată de ea în niciun fel", a declarat Heil. „O învățăm la orele de literatură, la orele de istorie, cum timp de secole Rusia a încercat să ne ucidă istoria, să ne ucidă cei mai buni oameni, să ne ucidă tradițiile".

În versurile unui cântec lansat anul trecut, ea cântă: „Ei pot bombarda fericirea, pot împușca visele, dar noi nu-i vom lăsa să ne frângă spiritul/ Toată lumea va mânca ceea ce a semănat/ Toată lumea va mânca ceea ce a semănat/ Toată lumea va mânca ceea ce a semănat/ Toată lumea va mânca ceea ce a semănat". N

REFUZENIKS
Spectatorii au afișe în timpul unui concert antirăzboi al muzicienilor ruși Noize MC și Monetochka în Varșovia, Polonia, 2022

➤ **Michael Wasiura** *este un corespondent străin care locuiește în Ucraina și scrie despre război pentru* Newsweek. *Urmăriți-l pe Twitter @michael_wasiura*

Un savant român ținut la secret, inventatorul tancului „Goliat" folosit de ucraineni și de ruși

Forţele Armate Ucrainene, dar şi cele ruse, au readus pe front vechiul și eficientul tanc Goliat, căruia acum i se spune „dronă terestră kamikaze" împotriva tancurilor. Variantele folosite în prezent de ruși și de ucraineni au la bază o serie de minitancuri inventate de savantul român Carol Przybilla, „ucenicul" și prietenul lui Albert Einstein.

FORŢELE RUSE FOLOSESC O IMPROVIZAŢIE de „dronă terestră" numită AV 04.2, echipată cu o mină explozivă antitanc -62, care cântăreşte aproximativ 7 kg. În altă ordine de idei, după cum mărturisea însuşi savantul în urmă cu câţiva ani, rușii au luat de la OSIM mai toate dosarele cu invenţiile sale, dar care, din fericire, nu erau chiar atât de „complete".

De cealaltă parte a frontului, Forţele Armate Ucrainene au testat cu succes minirobotul RATEL, tot o variantă a tancului Goliat, cu mine montate pe un şasiu pe roţi. Dar, spre deosebire de vehiculul teleghidat al rușilor AV 04.2, acesta poate transporta două mine TM-62, adică 14 kg de explozibil. Militarii ucraineni susţin că au dezvoltat aceste UGV-uri (unmanned ground vehicle) pentru a distruge tancurile ruseşti T-14 Armata, iar forţele ruse declară că AV 04.2 este destinat utilizării împotriva tancurilor occidentale pe care armata ucraineană le-a primit recent şi care vor participa la contraofensivă.

de
ADINA MUTĂR
adina.mutar@newsweek.ro

Originalul Goliat, inventat de românul Carol Przybilla

Originalul a fost inventat pentru armata germană de Carol Przybilla sub denumirea de „mină autopropulsată Goliat" în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Cântărea 365-430 kilograme, în funcție de versiune, și transporta 60-100 kg de explozibil cu mare putere de distrugere. Avea scopuri multiple: distrugerea tancurilor, perturbarea formațiunilor dense de infanterie și demolarea clădirilor sau a podurilor.

Și atunci tancurile Goliat erau kamikaze, deoarece erau distruse prin detonarea focosului. Acestea au fost Sd.Kfz 302 alimentate electric și Sd.Kfz. 303a și 303b cu motor pe benzină.

Tancurile Goliat au fost folosite pe toate fronturile pe care a luptat Wehrmacht-ul, începând cu anul 1942. 8.000 au fost produse între 1943 și 1945. Există și o descriere a acestora în romanul „Lichidați Parisul" de Sven Hassel, acțiunea petrecându-se în 1944, când Hitler a dat ordinul să fie distrusă capitala Franței.

Goliat putea fi folosit pentru curățarea câmpurilor minate, așa cum a fost pe frontul rusesc, pentru demolarea apărării inamice sau, în cazuri extreme, ca armă antitanc.

Vehiculul era devastator când transporta o încărcătură de până la 100 kg de TNT. O încărcare de 100 kg reprezenta un risc de deces de 99% la 8,5 metri, un risc de 50% la 11,6 metri, un risc de 1% la 17,3 metri și un prag de rănire la 18 metri.

Putea fi detonat de unda de șoc de la un detonator sau „capac de explozie". Detonatorul este dispozitivul care inițiia explozia prin supunerea acestuia la percuție printr-o undă de șoc.

Potrivit lucrării rusești „Vehicul cu telecomandă Goliat" (5 octombrie 2018), în cursul anului 1944, „România a proiectat și construit propriul model de mină pe șenile telecomandată, cunoscută sub denumirea

SAVANTUL ROMÂN
Carol Przybila a fost cel care a pus bazele eficientului tanc Goliat. A fost ucenicul și Pirtenului lui Einstein.

de „Goliatul românesc". Era versiunea îmbunătățită pe care, după mărturia inventatorului, acesta o făcuse pentru armata română.

În lucrarea rusească publicată în 2018, se spunea că varianta românească „era semnificativ diferită de cea germană". „A avut unele îmbunătățiri funcționale, deoarece șasiul proiectat în România i-a permis să traverseze tranșee și cratere mult mai bine decât omologii săi germani".

Carol Przybilla mai descria o variantă mai mică, pe bază de magneți, la care nu era nevoie nici de fir electric, nici de benzină, ci doar de oameni care să le „planteze" în calea tancurilor și, odată ce acestea treceau peste „jucării", datorită magneților, se autopropulsau declanșând explozia.

Tancul Goliat a pus bazele pentru progresele postbelice în tehnologiile vehiculelor controlate de la distanță.

Carol Przybilla, un inventator pentru viitor

Carol Przybilla s-a născut la Câmpina, la 14 noiembrie 1902, într-o familie cu origini poloneze și evreiești. A absolvit două facultăți din Germania, de aceea a și dat tancul Goliat armatei germane la început, dar apoi l-a dat și armatei române, care l-a băgat la „secret de stat".

Przybilla a fost prieten cu Albert Einstein, căruia i-a și împărtășit marea lui idee de a inventa un aparat pentru tratamente biologice. „Ești un visător. Cine crezi că o să-ți permită să distrugi întreaga industrie farmaceutică și să revoluționezi medicina?!", i-a spus Einstein, după cum mărturisea inventatorul. Mai târziu, Elena Ceaușescu i-a propus, prin intermediari, să-i cedeze invenția!

Carol Przybilla a avut multe invenții deosebite dintre care amintim doar Avionul cu reacție prin arderea gazelor (1932), Turbina cu combustie internă (1958, vândută de statul român concernului american General Motors), Termocompresorul frigorific cu circuit închis (1959), Motorul eliptic fără bielă (vândut de statul român Japoniei și folosit la celebrele motociclete japoneze), Arma defensivă antitanc Goliat (declarată secret de stat).

Dar deasupra tuturor a fost acel aparat pentru tratamente biologice pe care a reușit să-l înregistreze la OSIM abia după căderea regimului comunist, în anul 1991, fiind construit la Institutul de Tehnologie Avansată al SRI. În 1993, în urma demersurilor autorului acestui articol, aparatul a fost prezentat și a primit medalia de aur la Târgul de Inventică și Inovații de la Nürnberg. Pentru că autoritățile române au refuzat să se ocupe de această incredibilă invenție, aparatul nu a fost omologat din punct de vedere medical. Deci, nu a putut fi folosit oficial, iar apoi nu s-a mai știut nimic de el. Este aparatul cu care Carol Przybilla l-a vindecat pe Nicolae Ceaușescu de cancer la prostată, aparatul cu care a încercat să-i salveze pe Anda Călugăreanu și pe generalul Ștefan Gușă – căruia i se declanșase un cancer rapid prin iradiere, dar în cazul lor a fost prea târziu.

În cazul generalului Ștefan Gușă, om-cheie în derularea evenimentelor din decembrie 1989, după prime-

CAROL PRZYBILLA
a fost cel mai monitorizat inventator în perioada comunistă, oamenii Elenei Ceaușescu, în principal colonelul Badea, „confiscându-i" nu mai puțin de 147 de invenții.

le şedinţe de tratament la care a fost supus cu aparatul biomedical inventat de Przybilla, existau semne clare de regresie a bolii. Apoi, a intervenit starea de cumpănă, acea stare de rău pe care unii bolnavi foarte grav o resimţeau la un moment dat, în timpul tratamentului, după care se accelera procesul de însănătoşire. La 10 ianuarie 1994, generalul a fost internat la Spitalul Militar Central din Bucureşti, într-o astfel de stare, care era temporară în procesul de tratament. Savantul şi familia generalului au încercat să obţină aprobare pentru a se continua tratamentul în spital, pentru că, dacă tratamentul era întrerupt în faza aceea, boala îşi relua evoluţia şi mai agresiv. Nu s-a obţinut o astfel de aprobare, în schimb nişte persoane dubioase au încercat să intre în camera de spital unde se afla generalul, crezând că nu se află nimeni cu el.

Monitorizat continuu, să nu inventeze ceva şi să nu ştie Elena Ceauşescu

Carol Przybilla a fost cel mai monitorizat inventator în perioada comunistă, oamenii Elenei Ceauşescu, în principal colonelul Badea, „confiscându-i" nu mai puţin de 147 de invenţii. Absolvent a două facultăţi în Germania, Carol Przybilla era trimis la toate şantierele muncitoreşti unde se întâmplau accidente grave de muncă, pentru că în avântul socialist se înlăturaseră majoritatea inginerilor „burghezi" şi până la şcolirea altora era cale lungă. La început, i se acorda câte un premiu de stat consistent, care să-i permită să ducă o viaţă relaxată. Pe urmă Elena Ceauşescu a ordonat să fie urmărit pas cu pas şi să i se „ceară" pur si simplu câte o invenţie.

Colonelul Badea a „obţinut" de la Carol Przybilla peste 140 de invenţii, dar nu pe cea pe care Elena Ceauşescu şi-a dorit-o cel mai mult: „Helioproboscopul, aparat pentru tratamente biologice", bazat pe principiul rezonanţei. Pentru că a refuzat, n-a mai putut să breveteze şi să omologheze aparatul. Surprinzător (sau nu), în 1990, când Carol Przybilla a depus cererea de brevetare la OSIM, a fost preluat imediat de SRI, iar Institutul de Tehnologie Avansată i-a construit un aparat, dar care, iarăşi surprinzător sau nu, n-a fost omologat nici tehnic, nici medical.

Carol Przybilla a murit la 94 de ani, căzând pe scări în casa lui din Bucureşti. A regretat ani de zile că aparatul său biomedical nu a fost recunoscut oficial, astfel că oamenii nu au putut beneficia de tratamentul care, poate, le-ar fi salvat viaţa.

SPORT

Performanță, educație și sprijin social prin rugby

Într-o zonă care părea lipsită de orice perspectivă sportivă, acum 12 ani au fost puse bazele unui club sportiv care pune pe același loc performanța, educația și sprijinul social al copiilor proveniți din medii vulnerabile. – *Mihai Duță*

TOTUL A ÎNCEPUT ÎN 2012, atunci când se înființa CS Aurora Băicoi la inițiativa lui Lucian Mircescu, un tânăr localnic ce tocmai se întorsese de la studii din străinătate.

Avea în față un teren părăsit pe care păștеau vacile, printre mașinile parcate și o tribună ruginită. Era stadionul părăginit al fostei echipe de fotbal din localitate, care se desființase pe la începutul anilor 2000.

Fondator al CS Aurora Băicoi, Lucian Mircescu a început prin a face rost de bani pentru a însămânța pârloaga pe care-o găsise, apoi a refăcut vestiarele și a încropit o instalație de irigație. Acum, stadionul are chiar și nocturnă.

Într-o clădire de lângă teren, acolo unde pe vremuri se făceau orele de atelier, a fost amenajat un club-house, după modelul echipelor cu tradiție.

Astfel, un imobil cu o suprafață de circa 100 de metri pătrați a fost transformat într-un centru multifuncțional, acolo unde au loc ședințele cu antrenorii, pregătirea meciurilor importante dar și diverse activități educaționale dedicate copiilor de la Aurora. Vorbim de la ajutor la teme, până la organizarea unor cursuri pe teme de nutriție sau stil de viață sănătos.

Toate acestea au fost făcute cu bani din sponsorizări, din fonduri private, dar și cu ajutorul Primăriei Băicoi care a pus la dispoziție terenul, clădirea club-house-ului și care plătește toate utilitățile.

Tot din partea primăriei mai vin și ajutoare punctuale legate în principal de buna gospodărire a bazei sportive, cum ar fi amplasarea toaletelor ecologice, preluarea resturilor vegetale după tunsul gazonului etc.

Clubul îngrijește baza pe propria cheltuială, investește în extinderea facilităților (vestiare renovate, amenajare o a doua cameră de dușuri, instalație de nocturnă, amenajare club-house în vecinătatea stadionului), plătește taxe locale pentru terenul și clădirile pe care le gestionează.

La Clubul Sportiv Aurora Băicoi se antrenează peste 80 de copii și tineri

Totodată, un aport esențial în dezvoltarea clubului l-au avut Florin Bonea și Daniel Nainer, doi antrenori dedicați, care au inițiat sute de copii în rugby, dar și Bianca Dăniță, în prezent manager de proiecte cu caracter socio-educațional la CS Aurora.

Singurul stadion de rugby omologat din Prahova

La momentul preluării, în 2012, baza era abandonată de aproximativ zece ani, dar, prin investițiile făcute, Băicoi are în prezent singurul stadion omologat de rugby din Prahova, deplin integrat în circuitul sportiv.

„Stadionul de rugby a devenit o poartă de intrare în comunitatea băicoiană, este important să ne primim oaspeții într-o bază sportivă care să arate bine, în timp ne-au vizitat cluburi din străinătate: Newcastle Royal Grammar School, Westwood Academy, ambele din Marea Britanie. Lunar ne vizitează

CS AURORA BĂICOI are acum singurul teren omologat de rugby din județul Prahova (sus) Așa arăta acum 10 ani (mijloc) spațiul în care copiii sunt ajutați acum la teme, iau masa sau participă la ședințele de pregătire ale meciurilor

cluburi din țară, numai în ultima perioadă au venit CSM Sibiu, Phoenix Brașov, CSM Alba Iulia, CSM București, Poli Iași, Agronomia București, U Cluj, CSȘ Bârlad", ne-a spus Lucian Mircescu, fondatorul CS Aurora.

Sport, dar și școală

Acum la Rugby Club Băicoi activează aproximativ 80 de copii și tineri. În prezent, există două grupe de copii, o echipă de juniori, una de tineret, precum și o grupă de fete - junioare.

Sunt doi antrenori permanenți la club, experimentații Adrian Puiu și Florin Bonea, iar fiecare poate susține 30-35 de copii (două grupe de copii). Încă un antrenor ar crește aria de impact a clubului cu 40%.

„Cu microbuzul achiziționat din fonduri europene facem aproximativ 40.000 km pe an (pentru competiții și pentru a lua copiii din satele de lângă Băicoi și a-i duce la antrenament, pentru că altfel nu ar avea cum să ajungă, ceea ce ne costă aproximativ 7.000 de euro, dar nevoile noastre se apropie de 80-90.000 km pe an", explică Bianca Dăniță.

FOTO: LUCIAN MIRCESCU, FONDATORUL CS AURORA BĂICOI

Însă cel mai mare accent se pune pe sprijinul social și educațional al copiilor din medii vulnerabile care, prin sport, își pot croi un drum sănătos în viață.

Și nu sunt doar vorbe.

Concret, atunci când se găsesc resurse pentru astfel de proiecte, copiii și tinerii care fac rugby la Băicoi sunt ajutați să-și facă temele atunci când au dificultăți, beneficiază de intervenții medicale, cel mai des la stomatologie, primesc fructe, sandvișuri sau mese calde la antrenamente ori după meciuri.

„Un program permanent de ajutor la teme în club-house-ul Aurora pentru 30-40 copii ne-ar costa 15.000 de euro pe an, dar ar face diferența între a continua și a abandona școala", arată Bianca Dăniță.

De asemenea, copiii sunt sprijiniți să ajungă la licee cu profil sportiv, acolo unde beneficiază de masă și cazare gratuite.

„În măsura în care reușim să strângem bani din sponsorizări, pregătim în prezent un program de traineeship (ucenicie) de 6 luni, pentru copii și tineri între 15-23 ani, pentru a-i iniția în activități desfășurate de club, dar cu aplicabilitate pe piața muncii în general: formulat conținut pentru canalele social media, organizat evenimente sportive, contribuit la scris aplicații pentru proiecte cu finanțare nerambursabilă sau organizare campanii de fundraising)", ne-a spus Lucian Mircescu, fondatorul CS Aurora .

Pentru programul de traineeship s-au strâns aproximativ 20% din cei 8.000 de euro necesari pentru a-l demara în iulie anul acesta.

Parteneriat

Un lucru important, autoritățile locale au înțeles impactul sportului și educației asupra comunității: primăria sprijină sportul, creând condițiile pentru a se desfășura activități sportive în comunitate.

Asigurarea infrastructurii este de departe cel mai de impact mod prin care poate fi sprijinit sportul.

„Relația club – autoritate locală trebuie să reprezinte un parteneriat echilibrat, iar noi la Aurora suntem foarte mulțumiți de ajutorul dat cu baza sportivă.

Încercăm să punem cât mai mică presiune pe bugetul local, limitând pe cât posibil solicitări extra, ce ies din sfera gestiunii bazei sportive, care atunci când au existat au fost cu caracter excepțional și de altfel am primit sprijin din partea primăriei.

Mă refer la costurile cu ambulanța pentru meciuri, la mici reparații.

Recunoaștem că nu ne-am permite momentan o renovare amplă a bazei sportive care să includă înlocuirea gardului exterior și a celui interior, renovarea tribunei, înlocuirea gazonului, instalația de irigație.

Așa că ne concentrăm pe mici investiții care să amelioreze în timp funcționalitatea bazei", explică Lucian Mircescu.

Mai multe detalii despre CS Aurora Băicoi puteți găsi la: www.rugbybaicoi.ro, facebook.com/rugbyaurora/, instagram.com/rugby_baicoi/

video newsweek.ro

Copiii care fac rugby la CS Aurora Băicoi sunt ajutați să-și facă și temele de la școală

FOTO: LUCIAN MIRCESCU, FONDATORUL CS AURORA BĂICOI

Palmares Sportiv

Peste 20 de copii formați la Aurora au fost selecționați în timp la loturi finale sau lărgite ale selecționatelor regionale și naționale.

- **2012** - Vicecampioni naționali U10
- **2013** - Campioni în Campionatul Regional Muntenia U12
- **2014** - Vicecampioni în Campionatul Regional Muntenia U10
- **2015** - Vicecampioni în Campionatul Regional Muntenia U14; Locul 3 în Campionatul Regional Muntenia U15
- **2016** - Vicecampioni naționali U12; Locul 3 în Campionatul Regional Muntenia U12
- **2017** - Locul 3 național U14
- **2018** - Campioni regionali U14; Locul 3 național U14
- **2019** - Campioni regionali Muntenia U15; Vice-campioni naționali U15
- **2021** - Vicecampioane naționale rugby în 7 feminin
- **2022** - Locul 3 național U18; Vicecampioni naționali U14

LA BĂICOI se antrenează și o echipă de fete de rugby în 7 (sus stânga). Pe terenul CS Aurora Băicoi sunt organizate atât competiții de rugby, cât și evenimente social-educative pentru copiii și tinerii din localitate

DRAGOSTE DE CÂINE

DE
ADAM PIORE

NOUL DOMENIU ÎN VOGĂ AL „CUNOAȘTERII CANINE“ ADUCE O PERSPECTIVĂ ȘTIINȚIFICĂ ASUPRA ÎNTREBĂRII ARZĂTOARE PE CARE O AU PROPRIETARII DE CÂINI:

MĂ IUBEȘTE CU ADEVĂRAT CÂINELE MEU?

FOTO: GETTY

ESTE

PROBABIL IMPOSIBIL să știi exact ce gândește câinele tău. Dar, în urmă cu câțiva ani, Gregory Berns, cercetător în neuroștiințe la Universitatea Emory, a decis că vrea să încerce să afle. Catalizatorul a fost micuțul Newton, carlinul lui Berns, un cățeluș de culoare cafenie, cu o dispoziție prietenoasă și o mică aluniță neagră pe obraz care amintește vag de tânărul Robert De Niro. În fiecare seară, timp de mai bine de un deceniu, Newton se urca în pat cu Berns și soția sa și își cuibărea capul în formă de chiftea la subsuoara neuroștiutorului, înainte de a adormi și de a sforăi cu putere. Rutina a continuat chiar și după ce Newton a devenit atât de afectat de artroză încât se baza pe un cărucior cu roți minuscule atașat la picioarele din spate pentru a se tracta și avea nevoie de ajutor pentru a se urca în pat.

Când Newton a murit, în cele din urmă, la vârsta de 97 de ani (în ani de câine), Berns a fost atât de devastat încât a început să se gândească la natura relației lor. Da, chiar îl iubise intens pe acel micuț. Dar oare Newton, se întreba, simțise același lucru pentru el? Berns a încercat să nu se gândească la această întrebare. Era trist să contemple posibilitatea ca, pentru Newton, relația lor să nu se fi rezumat la nimic mai mult decât o poftă de dulciuri pentru câini sau la o nouă jucărie de mestecat. Și cum putea cineva să știe vreodată cu adevărat ce se întâmpla în capul unui animal? Câteva luni mai târziu, în timp ce urmărea la știri imagini cu un câine dresat care participa la operațiunea militară de capturare a lui Osama bin Laden, Berns a avut o revelație. Dacă un câine putea rămâne calm în timpul unui raid militar, poate că ar putea să-și dreseze noul terrier de companie să stea nemișcat într-un aparat RMN suficient de mult timp pentru a-i scana creierul și a vedea cum gândește.

ESTE ZIUA CÂINELUI
Studiul câinilor a luat amploare și s-a transformat într-unul dintre domeniile cu cea mai rapidă creștere în domeniul mai general al științei comportamentale a animalelor.

De atunci, Berns a scanat creierele a peste 100 de câini, a publicat rezultatele în două cărți și s-a impus ca pionier al domeniului de cercetare în creștere rapidă numit „cunoaștere canină", care dezvăluie noi informații despre comportamentele adesea enigmatice ale fabulo-șilor noștri prieteni cu patru picioare.

În prezent, există laboratoare de cogniție canină la Yale, Duke, Universitatea din Arizona, Universitatea din Portsmouth, Barnard College, Universitatea din Florida și la o gamă largă de instituții științifice de top din întreaga lume - iar studiul câinilor în general este unul dintre domeniile cu cea mai rapidă creștere în domeniul mai larg al științei comportamentale a animalelor. Un nou consorțiu internațional numit ManyDogs Project, cu cercetători din Austria, Polonia, Italia, Canada, SUA, Argentina și o serie de alte țări, a finalizat recent primul studiu colaborativ important și intenționează să îl publice în cursul acestui an.

Perspectivele care apar confirmă lucruri pe care mulți proprietari de câini le bănuiau de mult timp și schimbă în mod fundamental ceea ce oamenii de știință credeau că știu despre câini. Sunt departe de a fi niște creaturi lipsite de inteligență, dar cu un nas bun, așa cum se credea până acum. Câinii sunt, de fapt, inteligenți în moduri specifice, care îi fac să fie colaboratori și companioni ideali pentru oameni. De-a lungul mileniilor, ei au evoluat pentru a fi animale cooperante, înzestrate cu mașinăria neuronală necesară pentru a înțelege idei abstracte și dinamici sociale complexe.

Sunt capabili să citească și să evalueze emoțiile umane cu mare precizie, pot înțelege un anumit limbaj și sunt chiar capabili să semnalizeze într-un mod rudimentar.

Noua știință a câinilor abordează, de asemenea, problema care se află cel mai mult în mintea lui Berns și a proprietarilor de câini de pretutindeni: Mă iubește cu adevărat câinele meu?

Câinii nu sunt proști

Oamenii domesticesc câini de cel puțin 32.000 de ani - cu peste 10.000 de ani mai mult decât în cazul cailor. În prezent, numai în SUA trăiesc aproximativ 90 de milioane de cățel (aproximativ unul la fiecare patru americani),

FOTO: FROM LEFT: FLASHPOP/GETTY; CHAD LATTA/GETTY

"CÂINII SUNT SUFICIENT DE INTELIGENȚI PENTRU A
SUPRAVIEȚUI ÎNTR-O FAMILIE UMANĂ, CEEA CE ESTE,
DE FAPT, O SARCINĂ DESTUL DE COMPLICATĂ."

dintre care mulți au stăpâni care îi tratează ca pe niște mini-oameni, îmbrăcându-i în pelerine de ploaie, pulovere și ghetuțe (piața globală de îmbrăcăminte pentru animale de companie a depășit 5,2 miliarde de dolari în 2021). Aceștia le mărturisesc cele mai profunde secrete, își rearanjează programele de vacanță pentru a se adapta la idiosincraziile lor și îi copleșesc cu cadouri și obiecte de lux, cum ar fi căsuțe pentru câini.

Oamenii de știință care studiază animalele au avut tendința de a strâmba din nas în privința cogniției câinilor. Această atitudine a fost determinată, în parte, de credința greșită că domesticirea a înmuiat câinii. Într-un celebru experiment din 1985, cercetătorii de la Universitatea din Michigan au descoperit că lupii puteau descuia mecanismul unei porți după ce priveau un om făcând acest lucru, dar câinii domesticiți nu păreau să priceapă. Implicația: câinii au fost considerați proști. Toate acestea s-au schimbat la sfârșitul anilor 1990 și începutul anilor 2000, datorită unei serii de experimente revoluționare realizate de etnografii Vilmos Csányi și Ádám Miklósi și de colaboratorii lor de la Universitatea Eötvös Loránd din Budapesta.

Csányi și soția sa făceau o drumeție într-o iarnă în munții maghiari și s-au oprit să mângâie un câine vagabond deosebit de sociabil. Câinele i-a urmărit timp de opt kilometri prin zăpadă, înainte ca Csányi să-l ia în brațe și să-l ducă restul drumului până acasă. Flip, așa cum îi spuneau ei, era alb și maro, avea picioare butucănoase și semăna cu un Ewok, un biped drăguț și blănos din Războiul Stelelor. Flip a devenit rapid un membru indispensabil al gospodăriei și i-a cucerit pe toți prietenii și familia lor. Ce anume îl făcea atât de carismatic pe acest „mascul pufos de statură mică, cu siguranță un metis", se întreba Csányi?

Flip părea să fie dovada vie că ceea ce se credea despre câini - că sunt neinteligenți - era greșită. Capacitatea canine lor de a se insinua cu succes în viețile stăpânilor lor umani părea o performanță uimitoare a magiei evoluționiste. "Câinii sunt suficient de inteligenți pentru a supraviețui într-o familie umană, ceea ce este de fapt o sarcină destul de complicată", își amintește Miklósi. „Lupii nu pot face asta. Stabilirea unei relații sociale specifice cu o altă specie este destul de dificilă".

Csányi și Miklósi au decis să examineze procesul prin care oamenii și câinii stabilesc legături emoționale puternice. În calitate de etnografi, ei erau familiarizați cu literatura științifică vastă despre „atașament", procesul prin care părinții și copiii din specii diferite formează legături emoționale de durată. Conform teoriei lor, stă-

„DACĂ VORBIM DESPRE INTELIGENȚĂ SOCIALĂ, CÂINII SUNT FOARTE ASEMĂNĂTORI CU OAMENII ÎN MODUL ÎN CARE ÎNȚELEG LUMEA SOCIALĂ".

pânii umani și câinii lor formează legături în același mod - devenind apropiați printr-un proces care îl imită pe cel al unui părinte și al unui copil uman.

Teoria lor a fost inspirată, în parte, de comportamentul lui Flip de acasă, care i s-a părut lui Csányi ciudat de familiar. „Când copiii mei aveau 2 sau 3 ani, doreau toată atenția mea. Voiau să mă atingă, voiau ca eu să-i ating", își amintește el. Comportamentul lui Flip a fost „foarte asemănător".

Într-un prim experiment, Miklósi și Csányi au plasat câinii și stăpânii lor într-o cameră necunoscută cu lucruri interesant de explorat și au luat notițe. Câinii și stăpânii lor au prezentat comportamente practic iden-

FOTO DIN STÂNGA: SENSORSPOT/GETTY; FLASHPOP/GETTY

LEGĂTURA ÎN PERECHI
Câinii au un mușchi facial care le permite să își lărgească ochii ca niște bebeluși. Stânga: Un bichon maltez. Jos: Un terrier (dreapta) și un om.

tice cu ceea ce psihologii dezvoltării observaseră de mult timp la copiii umani bine adaptați și la mamele lor. Câinii au folosit stăpânii ca bază sigură, aventurându-se și revenind pe măsură ce explorau noul mediu, rămânând în același timp conectați prin contact vizual și urmărind cu atenție indicii. Implicația a fost clară: câinii au spart sistemul uman conceput pentru a răspunde la drăgălășenie și la crearea de legături.

În ultimii ani, oamenii de știință au extins această linie de cercetare. Atunci când un câine și un om sunt legați, fiecare atingere și fiecare contact vizual determină corpul lor să elibereze puternicul hormon oxitocină - „substanța chimică a iubirii", care promovează, de asemenea, legătura dintre mamă și copil și despre care se știe că reduce ritmul cardiac și tensiunea arterială. Mângâierile cresc nivelul hormonului dopamină, denumit uneori „substanță chimică de stare de bine", și al endorfinei, atât la câini, cât și la oameni.

Alte studii au descoperit ceva interesant: câinii au dezvoltat de două până la trei ori mai mulți mușchi faciali cu contracție rapidă decât lupii, ceea ce le oferă o mai mare libertate de exprimare. Un mușchi facial special le permite să își deschidă ochii în moduri în care o fac bebelușii umani, provocând aceleași voci înalte și expresii faciale pe care părinții le folosesc cu copiii. Câinii

din adăposturi, care se pricep mai bine la a face acești ochi de „cățeluș", au mai mult succes în găsirea de noi cămine. Câinii cărora li s-a administrat oxitocină, între timp, tind să se uite mai mult la stăpânii lor, ceea ce îi determină pe aceștia să se uite înapoi, declanșând un ciclu vicios de eliberare de mai multă oxitocină și dopamină și de creare a legăturii.

Capacitatea câinilor de a crea legături cu membrii altor specii nu se limitează la oameni, după cum vă va spune orice proprietar de câine, care are și o pisică. În cartea sa din 2005, *If Dogs Could Talk (Dacă câinii ar putea vorbi)*, Csányi descrie un canin asemănător cu un teckel pe nume Jumpy, ai cărui stăpâni găteau frecvent tocană de iepure, o delicatesă de care Jumpy s-a bucurat ani de zile. Apoi, într-un Paște, au obținut un iepure viu care a devenit temporar partenerul de joacă preferat al lui Jumpy. Când au transformat acel iepure în tocană, Jumpy nu numai că l-a recunoscut și a refuzat să îl mănânce pe noul său prieten, dar a intrat într-o „grevă a foamei tăcută și deprimată timp de trei zile", a scris Csányi. De atunci, Jumpy a refuzat să mai mănânce carne de iepure.

Inteligența socială

Nu este vorba doar de faptul aceste animale sunt atât de drăguțe încât nu le putem rezista. Cercetările au confirmat, de asemenea, faptul că toți câinii sunt programați pentru cooperare și prietenie, sunt remarcabil de sensibili la emoțiile și limitările noastre și, pare din ce în ce mai clar, că sunt capabili să învețe și să rețină ritualuri și informații complexe.

În ceea ce-l privește, Csányi a observat imediat cât de repede Flip părea să înțeleagă și să se adapteze la regulile casei. Casa lui Csányi era înțesată de obiecte mici. Deși Flip era energic și „predispus la agitație", nu a răsturnat niciodată nimic și nu a spart nimic. Atunci când Csányi îi poruncea lui Flip să aducă un obiect de pe masă - de exemplu, o minge sau o jucărie -, el îl lua invariabil cu „o grijă rafinată". Iar dacă, în timpul procesului, altceva era mișcat din greșeală, el „se oprea imediat și cerea ajutor uitându-se la mine sau lătrând".

Acest tip de comportament i-a determinat pe Csányi și Miklósi să pună sub semnul întrebării experimentul emblematic din Michigan care compara inteligența câinilor domestici și a lupilor. Câinii poate că reușiseră să deschidă mecanismul porții după ce îi văzuseră pe oameni făcând acest lucru. Dar, poate că pur și simplu nu au vrut să încalce regulile.

Csányi și Miklósi au recrutat 28 de câini și stăpânii lor și au pus la punct un dispozitiv complicat care le cerea câinilor să tragă de mânerele unor farfurii de plastic aflate

„ESTE O PROVOCARE SĂ NE DĂM SEAMA CUM GÂNDESC CÂINII ȘI CUM ESTE LUMEA PENTRU

de cealaltă parte a unui gard de sârmă pentru a obține carne. Câinii de exterior, care își petrec cea mai mare parte a timpului în curte și, prin urmare, sunt probabil mai obișnuiți să acționeze ca agenți independenți, i-au întrecut pe verii lor de interior în aproximativ o treime din timp, în timp ce cei mai ascultători câini domestici s-au uitat la stăpânii lor pentru a le cere permisiunea de a ajunge prin gard. Totuși, atunci când au primit-o, au egalat performanța verișorilor lor mai independenți. Pentru a-și da seama cât de mult puteau înțelege câinii, realizatorii experimentului au ascuns mâncare într-unul dintre recipiente, apoi au adus câinii în cameră și i-au pus să ghicească unde se afla mâncarea. Pentru a-i ajuta, cercetătorii le-au oferit diverse indicii, privind alternativ, dând din cap sau arătând spre containerul corect. Atunci când cercetătorii folosesc aceste teste pe copii umani, aceștia înțeleg rapid indiciile. Maimuțele și cimpanzeii, în schimb, aproape niciodată nu reușesc fără un antrenament extins. Câinii, ca și copiii mici, învață repede. Ei învață repede să țină cont de gesturile oamenilor de a arăta cu degetul, de a se înclina, de a da din cap, de a întoarce capul și de a privi pentru a găsi mâncarea ascunsă.

MAI DEȘTEPȚI DECÂT CIMPANZEII
Creierul câinilor are puterea de a atribui motivații oamenilor. De la stânga la dreapta: Dobermann, border collie, buldog englez, chihuahua.

Experimentele de indicare cu degetul au oferit prima dovadă directă că aproape toți câinii au puterea, nu doar de a înțelege idei abstracte, ci și de a atribui motivații membrilor unei specii complet diferite, potrivit lui Evan MacLean, biolog evoluționist, fondator și director al Centrului de cogniție canină din Arizona. De asemenea, acesta a sugerat că studierea câinilor ne-ar putea oferi informații despre sociabilitate și despre ceea ce le-a permis oamenilor să aibă atât de mult succes.

„Dacă vă gândiți bine, arătatul cu degetul este un tip de comportament fundamental cooperant", explică MacLean. „Dacă îți arăt ceva, ca om, atunci când încerci să-ți dai seama ce înseamnă, fără să te gândești la asta, presupui că am un motiv de cooperare. Știu ceva despre lume pe care tu nu-l știi, iar motivul pentru care fac acest lucru este pentru că vreau să te ajut într-un fel sau altul. Acesta este un comportament cooperant în esența sa. Alte animale nu pot face asta".

Câinii sunt foarte atenți, nu doar la gesturile umane, ci și la expresiile faciale ale oamenilor. În ultimii ani, cer-

FOTO DIN STÂNGA: SENSORSPOT/GETTY; CHAD LATTA/GETTY; SENSORSPOT/GETTY; TIFFANY

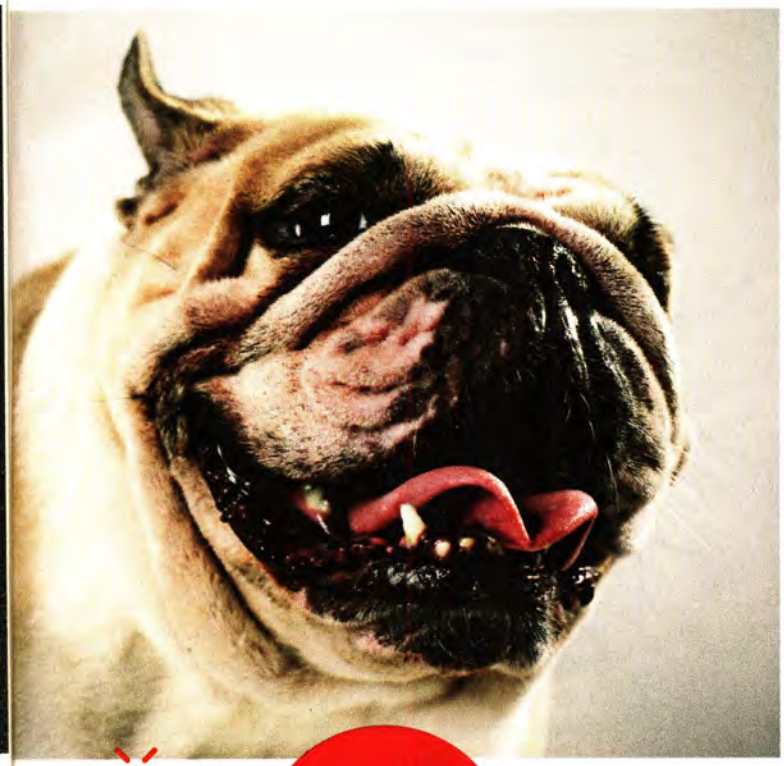

EI, PENTRU CĂ AU EVOLUAT PENTRU A NE FACE SĂ CREDEM CĂ SUNT CA NOI".

cetătorii au demonstrat că pot distinge expresiile de fericire, furie și dezgust. Ei pot spune când o persoană este tristă sau veselă. Inima lor bate mai repede atunci când văd fotografii cu fețe expresive, decât cu fețe neutre. Ei evită fețele furioase și acordă mai multă atenție celor înfricoșătoare. Toate acestea explică de ce câinii-ghid sunt atât de eficienți în a-i ajuta pe nevăzători să navigheze prin lume și să evite să intre în trafic.

Pare la fel de evident și de ce câinii de terapie pot liniști copiii traumatizați, deținuții care execută pedepse pe viață pentru infracțiuni violente, persoanele în vârstă care se estompează în demență și studenții stresați care se pregătesc pentru examene. Și toate astea pentru că pot citi emoțiile umane și pot răspunde în mod corespunzător.

Buni judecători de caracter

Există din ce în ce mai multe dovezi că inteligența câinilor nu se limitează la cea socială și cea emoțională. Se pare că se extinde și la comportamente mult mai complexe.

Câinii sunt capabili să judece rapid și simultan bunătatea sau potențialul de ajutor al oamenilor pe care îi întâlnesc - la fel cum se pare că a făcut Flip când a decis să-i adopte pe Csányi și pe soția sa pe acel vârf de munte din Ungaria. De asemenea, se pare că sunt capabili să acumuleze fișiere mentale sofisticate individuale despre oameni și să folosească aceste informații pentru a-și ghida comportamentul.

La oameni, capacitatea de a evalua caracterul este fundamentală, apărând încă de la cinci luni. Zachary Silver, care și-a obținut recent doctoratul la Yale și care va deschide în curând un laborator la Occidental College, a folosit recent perechi de actori pentru a testa capacitatea câinilor de a face judecăți de caracter. Unul dintre actori se prefăcea că fură o plasă sau că face rău în mod activ altcuiva, în timp ce celălalt era mai prietenos, înmânând cuiva o plasă pe care o căuta. Amândoi actorii ofereau apoi simultan câinelui o recompensă. Din 37 de câini testați, două treimi au preferat să ia mâncarea de la actorul prietenos. Alte experimente au constatat că, în cele din urmă, câinii vor înceta să mai urmeze indicațiile

FOTO DIN STÂNGA: PM IMAGES/GETTY; FLASHPOP/GETTY

indivizilor umani care îi induc prea des în eroare. „Dacă vorbim despre inteligență socială, câinii sunt foarte asemănători cu oamenii în modul în care înțeleg rațional lumea socială", spune Silver.

Bineînțeles, stăpânii de câini și-au dat deja seama de acest lucru. De exemplu, majoritatea oamenilor care au câini timizi știu că animalele lor de companie le urmăresc adesea îndeaproape interacțiunile cu străinii și sunt mai predispuși să se apropie prietenos de cineva după ce își văd stăpânul având o interacțiune pozitivă. Cu toate acestea, ei par să înțeleagă că relația este diferită - ei nu par să vrea sau să se aștepte niciodată să urmeze acasă prietenii umani, oricât de familiari și de iubiți ar fi, dacă acei prieteni nu locuiesc cu îngrijitorii lor principali.

Cu câinii, comunicarea merge în ambele sensuri. Într-o versiune revizuită a experimentului de indicare, stăpânii părăseau încăperea în timp ce cercetătorii ascundeau mâncare la vederea câinilor. În mod obișnuit, atunci când un proprietar se întorcea și i se cerea să caute mâncarea, câinele încerca să semnalizeze prin alergarea înainte și înapoi între locul ascuns și proprietar sau prin folosirea ochilor pentru a indica locația.

De dorința câinilor de a-și ajuta stăpânii și-a amintit Csányi într-o zi, când a căzut rău pe o scară înghețată. Flip a alergat lângă el, l-a lins și a rămas cu el până când s-a putut ridica. Ani de zile după aceea, de câte ori ajungeau la aceleași trepte înghețate, Flip se întorcea lângă stăpânul său și îl urmărea îndeaproape până când treceau de zona periculoasă. În timpul verii, însă, Flip părea să recunoască faptul că pericolul era absent.

Lătratul este o altă cale eficientă de exprimare. În cadrul unui experiment cu mudis ungurești, un câine de turmă care seamănă cu ciobănești germani și cu border collie, Miklósi a înregistrat câinii în timp ce se jucau cu alți câini, anticipând mâncare, întâlnind un intrus și în alte câteva situații. Atunci când a pus înregistrările în fața unor voluntari și le-a cerut să ghicească situația, atât câinii cu proprietar, cât și cei care nu aveau stăpân au avut dreptate în aproximativ o treime din cazuri, adică de două ori mai mult decât în cazul întâmplării.

MINTEA DE CÂINE **Întrebarea cu privire la cât de mult pot înțelege câinii - și de ce unii câini înțeleg mai mult decât alții - este unul dintre cele mai fierbinți domenii actuale de cercetare. Stânga: Jack Russell terrier. Deasupra: Pug.**

„Atunci când câinii vocalizează, ei exprimă de fapt diferite tipuri de stări interioare", spune Milóski. „Ei încearcă să comunice ceva despre emoțiile lor".

Câinii par să aibă o mare capacitate de a învăța noi modalități de exprimare. Miklósi a demonstrat că, cu doar puțin antrenament, câinii pot fi atrași să imite spontan o gamă largă de acțiuni umane, cum ar fi să se încline, să sară, să ridice un membru, să se întoarcă în cerc - chiar și să învețe să opereze o mașină care distribuie mingi.

Limitele câinilor „geniali"

Un sheepadoodle pe nume Bunny a atras recent opt milioane de urmăritori pe TikTok pentru aparenta sa stăpânire a limbajului. (Un sheepadoodle este un amestec de vechi câine ciobănesc englezesc și pudel.) Bunny pare să își exprime nevoile și dorințele apăsând butoanele de pe un covoraș, conceput inițial pentru a ajuta copiii cu dificultăți de comunicare, legate de cuvinte specifice, cum ar fi „plimbare". Cercetătorii de la U.C. San Diego evaluează în prezent afirmațiile și studiază măsura în care alte ființe decât oamenii pot folosi aceste instrumente pentru a comunica.

Sună ca o prostie de TikTok, dar întrebarea despre cât de mult pot înțelege câinii - și de ce unii câini înțeleg mai mult decât alții - este unul dintre cele mai fierbinți domenii de cercetare actuale.

„DIFERITE RASE DE CÂINI AU CREIERE CARE PAR PRE-SETATE PENTRU A EXCELA ÎN DIFERITE DOMENII".

Totul a început în urmă cu aproximativ un deceniu, odată cu descoperirea unui border collie numit Chaser care era extraordinar de inteligent. John Pilley, un psiholog comportamental de la Wofford College din Carolina de Sud, l-a antrenat pe Chaser să identifice și să recupereze 1.022 de jucării după nume (a scris totul în bestsellerul său din 2013 din *The New York Times*, „Chaser: Unlocking the Genius of the Dog Who Knows a Thousand Words"). Chaser a fost, de asemenea, capabil să determine verbele folosite pentru a descrie o acțiune dorită - cum ar fi „trage" sau „adu". Atunci când i s-a cerut să aducă o anumită jucărie de care Chaser nu auzise niciodată, câinele a fost, de asemenea, capabil să deducă ce jucărie dorea realizatorul experimentului, dacă știa numele tuturor celorlalte jucării prezente, probabil printr-un proces de eliminare.

„«ARĂTATUL» ESTE O ACTIVITATE FUNDAMENTALĂ, UN TIP DE COMPORTAMENT COOPERANT. ALTE ANIMALE NU POT FACE ASTA".

Chaser a dat startul unei căutări în rândul unor cercetători pentru a găsi mai multe exemple de „câini geniali" pe care să îi studieze. În 2021, Miklósi a înființat un site web pentru a găsi câini inteligenți (încă mai caută candidați) și a lansat un concurs pentru „câini geniali", care a fost transmis de CNN și de alte instituții media în timpul pandemiei, punând câinii cu un „vocabular" ridicat unul împotriva celuilalt. Până în prezent, el a identificat 40 de câini din întreaga lume. În timp ce un câine obișnuit poate cunoaște numele unuia sau a două obiecte, un câine de geniu va cunoaște patru sau șase nume și poate învăța rapid 80 până la 100, cu ajutorul antrenamentului. De obicei, este nevoie de 10 sau 15 minute pentru a învăța numele unui obiect, iar câinii își păstrează memoria timp de aproximativ o lună. „Trucul cognitiv" prin care învață rămâne o zonă activă de explorare, iar pentru a trage concluzii trebuie mai întâi să recruteze mai mulți câini. Unii experți rămân sceptici cu privire la multe dintre afirmațiile pe care oamenii le fac despre abilitățile câinilor lor. Amritha Mallikarjun, cercetător postdoctoral la Penn Vet Working Dog Center de la Universitatea din Pennsylvania, specializat în antrenarea și studierea câinilor de căutare și salvare, a celor care adulmecă bombe și a altor câini de serviciu, spune că, în general, oamenii tind să supraestimeze capacitatea patrupedelor de a înțelege vorbirea. Miklósi admite că doar un procent extrem de mic de câini sunt capabili să învețe 100 de cuvinte sau mai mult.

Poate că niciodată câinii nu vor recita Shakespeare, dar se pare că au o afinitate pentru diferite limbi. Mallikarjun a demonstrat că animalele crescute în gospodăriile în care se vorbește limba engleză manifestă mult mai mult interes atunci când oamenii vorbesc în spaniolă (și invers), deoarece, crede ea, este ceva nou pentru ei. „Ei pot învăța cu siguranță ideea că o expresie vorbită corespunde unei acțiuni sau unui obiect, dar nu pot vorbi limba", spune Mallikarjun. În cele mai multe cazuri, câinii înțeleg tonul și, adesea, își pot da seama de sensul cuvintelor după context. Dar, majoritatea câinilor nu pot face de fapt distincția între substantive și verbe, fără indicii.

„Cu siguranță pot antrena un câine să calce pe un buton, dacă vrea să iasă afară", spune ea. „Pot, de asemenea, să dresez un câine să sune la un clopoțel dacă vrea să iasă afară, ceea ce mulți oameni au făcut deja. Sau, pur și simplu, aștepți până când câinele vine la tine. Pentru că, în general, ne înțelegem câinii destul de bine. Chaser a fost singurul câine de până acum care, practic, a reușit să demonstreze ideea că poate înțelege că există o legătură între o acțiune și un obiect, iar acestea sunt diferite".

În interiorul creierului câinelui

Pe măsură ce tehnologiile de imagistică cerebrală continuă să avanseze, acestea oferă indicii tentante despre ceea ce se întâmplă în creierul canin. Potrivit cercetărilor, câinii văd lumea în moduri radical diferite de cele ale oamenilor.

Philippa Johnson, profesor asociat de imagistică la Cornell College of Veterinary Medicine, a realizat recent primul atlas al creierului canin. Ea a descoperit că zonele temporale ale creierului - cele implicate în memoria episodică pe termen lung și în emoții - sunt aproximativ comparabile la câini cu cele ale oamenilor. Acest lucru explică modul în care câinii se leagă atât de bine de oameni și le înțeleg emoțiile. Cu toate acestea, cortexul frontal al câinelui - sediul raționamentului abstract, al rezolvării problemelor și al gândirii imaginative - este mult mai mic decât cel al oamenilor. Pentru Johnson, acest lucru sugerează că, în opinia sa, câinii sunt „mult mai prezenți" decât oamenii, fericiți și imuni la grija pentru ceea ce se va întâmpla dincolo de următoarea masă sau îmbrățișare. Cu toate acestea, alte zone ale creieru-

GALERIE DE DRĂGĂLĂȘENII
În sensul acelor de ceasornic, din stânga sus: pitbull american; mastiff; pinscher miniatural; rasă mixtă.

FOTO: ÎN SENSUL ACELOR DE CEASORNIC, DE SUS STÂNGA: SENSORSPOT/GETTY; CHAD LATTA/GETTY; SENSORSPOT/GETTY (2)

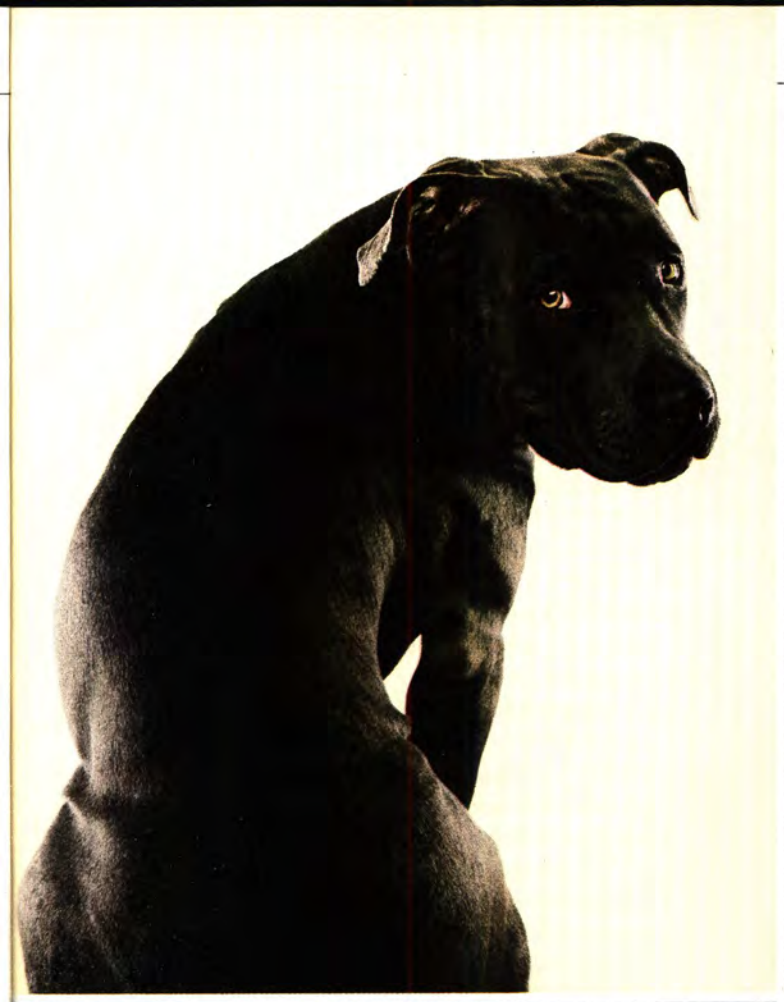

lui sunt mult mai mari la câini, decât la oameni. Printre acestea se numără cele implicate în procesarea vizuală, funcția motorie fină și mirosul. Johnson a făcut, de asemenea, o muncă amplă de cartografiere a conexiunilor „materiei albe" din creierul canin, care explică zonele care lucrează cel mai adesea în tandem. Poate, cel mai notabil, ea a identificat o cale majoră la câini care nu este prezentă la oameni. Aceasta oferă o conexiune directă între cortexul vizual și lobii olfactivi, implicați în procesarea mirosurilor. De asemenea, ea a descoperit conexiuni directe, care nu se găsesc la nicio altă specie, între nas și măduva spinării. Un miros care intră în nasul unui câine va fi uneori procesat în zonele vizuale ale creierului, motiv pentru care unele animale oarbe par să păstreze o anumită capacitate de a „vedea". În sens mai larg, acest lucru înseamnă că experiența de la un moment la altul a unui câine implică, probabil, o împletire complexă de imagini și mirosuri.

Într-adevăr, dacă patrupedele au o superputere, în afară de cunoașterea socială, aceasta ar fi simțul mirosului. Nasul unui câine este de un milion de ori mai sensibil decât cel al unui om. O persoană obișnuită este echipată cu cinci milioane de receptori olfactivi - proteine minuscule capabile să detecteze moleculele individuale de miros - grupați într-o zonă mică în partea din spate a cavității nazale. În schimb, un câine obișnuit are 300 de milioane de receptori olfactivi - de 60 de ori mai mulți decât oamenii - care se întind de la nări, până în partea din spate a gâtului. Conform unor estimări, 35% din creierul unui câine este dedicat mirosului, față de 5%, în cazul oamenilor.

Acesta este motivul pentru care câinii au fost folosiți de secole pentru a adulmeca nelegiuiți, explozibili și droguri, pentru a găsi victimele avalanșelor și pentru a salva persoane prinse sub clădiri. În ultimii ani, ei au fost antrenați chiar și pentru a adulmeca cancerul și COVID-19. Clara Wilson, expertă în sistemul olfactiv canin în cadrul grupului Penn Working Dog, a descoperit că patrupedele pot mirosi și stresul uman. În cadrul experimentelor, un câine căruia i s-a prezentat o bucată de pânză prelevată de la ceafa unei persoane poate spune, de obicei, dacă persoana respectivă a fost sau nu pusă recent să îndeplinească o sarcină dificilă de matematică.

Câinii, notează Wilson, își folosesc, de asemenea, simțul olfactiv pentru a ține evidența timpului. Ei pot face diferența între un miros vechi de 12 ore și unul vechi de patru ore. Așa știu ei când este timpul să iasă la plimbare și când stăpânul lor trebuie să se întoarcă de la serviciu. Adesea, în timpul plimbărilor, ei adulmecă urina altor câini, care conține cantități copioase de informații, cum ar fi dacă un câine a fost în călduri, stresat, fericit sau bolnav.

Un studiu a constatat un lucru spectaculos: câinii masculi adulți de talie mică au tendința de a urina mai sus în raport cu mărimea corpului lor, decât masculii adulți de talie mai mare, pentru a-și exagera înălțimea și capacitatea competitivă. Într-un alt studiu, cercetătorii au arătat câinilor poze cu alți câini al căror pipi l-au mirosit. Câinii care au mirosit urina au fost surprinși dacă mărimea câinelui din imagine nu era conformă cu imaginea mentală din capul lor, spune Wilson. Există atât de multe informații în urină, încât Wilson și colegii ei se referă la aceasta ca la sistemul „urină--mail". Un câine își va urina adesea răspunsul în același loc.

Există, bineînțeles, o mare variabilitate între creierul unui câine și cel al altuia. Erin Hecht, șefa Laboratorului de neuroștiințe evolutive și a proiectului „Canine Brains" de la Harvard, a studiat modul în care reproducerea umană a afectat dezvoltarea creierului canin. În cercetarea publicată în 2019, ea a analizat 62 de câini de rasă pură, din 33 de rase diferite, și a descoperit diferențe substanțiale în ceea ce privește dimensiunile diferitelor regiuni și rețele cerebrale, în funcție modul în care au fost crescuți: pentru vânătoare, pază, pază sau companie.

Una dintre rețele includea regiuni de recompensă din

„CÂND OAMENII VOR SĂ ȘTIE «CE GÂNDEȘTE CÂINELE MEU», CRE

creier care ar fi implicate în legătura socială cu oamenii, antrenamentul și învățarea abilităților. Aceste regiuni ar fi mai pronunțate la rasele de câini „de companie", cum ar fi maltezul și terrierul Yorkshire. O a doua rețea, asociată cu mirosul și gustul activ în urmărirea unui scop, era mai mare la vânătorii de mirosuri, cum ar fi beagle și câinii de vânătoare basset. Un al treilea set de zone - utilizate pentru mișcarea ochilor, viziune, navigație spațială și zone motorii implicate în deplasarea într-un mediu fizic - era mai mare la câinii crescuți pentru vânătoarea la vedere, cum ar fi whippets și Weimaraners.

O a patra rețea includea regiuni cerebrale de ordin înalt care ar putea fi implicate în acțiunea și interacțiunea socială, inclusiv zone care par a fi activate atunci când câinilor li se prezintă fețe umane și vocalize. Aceasta a fost, de asemenea, legată de rasele de companie, precum maltezul și terrierul Yorkshire. Un al cincilea set de regiuni implicate în frică, stres și anxietate, care reglează răspunsurile comportamentale și hormonale la factori de stres și amenințări din mediul înconjurător, a fost bine dezvoltat la rasele folosite istoric pentru lupte, inclusiv boxeri și bulldogi. Iar o a șasea rețea, implicată în procesarea mirosului și a vederii, a fost legată de câinii cu funcții istorice de poliție și militare, precum boxerii și Doberman pincher. „Există mult mai multe variații în-

CĂ CEEA CE ÎNTREABĂ, DE FAPT, ESTE «MĂ IUBEȘTE CÂINELE MEU?». RĂSPUNSUL ESTE «ABSOLUT!»".

tre creierele câinilor, decât între orice altă specie", spune ea. „Și astfel, acesta este rezultatul reproducerii umane. Noi i-am făcut în acest fel, iar diferite rase de câini au creiere care sunt într-un fel pre-setate pentru a excela în diferite domenii." „Este o provocare să ne dăm seama cum gândesc câinii și cum este lumea pentru ei, pentru că au evoluat pentru a ne face să credem că sunt ca noi", adaugă ea. „Au evoluat pentru a imita psihologia umană în anumite moduri. Asta nu înseamnă neapărat că asta este ceea ce se întâmplă de fapt în creierul lor. Trebuie să încercăm să ne lepădăm de preconcepțiile noastre pentru a înțelege ce se întâmplă cu ei, iar acest lucru este greu de făcut".

Mă iubește câinele meu?

Toate rezultatele cercetărilor din lume despre cât de mult înțeleg câinii limbajul, cât de mult citesc intențiile oamenilor și cât de bine judecă caracterul uman, nu l-au satisfăcut pe Gregory Berns.

El încă mai căuta un răspuns la marea sa întrebare despre Newton. Când iubitul său cățeluș se uita la el cu acei ochi drăgălași, era vorba de dragoste adevărată? Deoarece Newton a murit deja, Berns și-a îndreptat atenția către succesorul lui Newton, un terrier de companie pe nume Callie. El a antrenat-o pe Callie să stea nemișcată într-un scaner. Berns a hrănit-o, a lăudat-o și a lăsat-o singură în aparatul imens în formă de gogoașă și a monitorizat zonele de recompensă din creierul ei, pentru a vedea când se aprindeau cel mai mult.

Rezultatele au fost lipsite de ambiguitate: cuvintele frumoase din partea lui Berns au aprins centrele de recompensă ale lui Callie, la fel de mult ca și dulciurile pentru câini, demonstrând că Callie - și, prin extensie, Newton - îl iubea la fel de mult, dacă nu mai mult, decât o bucată de mâncare delicioasă.

„Când oamenii vor să știe «ce gândește câinele meu», cred că ceea ce întreabă este «mă iubește câinele meu?». Eu îl iubesc pe el", spune Berns. „Răspunsul este «absolut». Este remarcabil de asemănător cu modul în care experimentăm noi relația. Ei au aceste legături sociale cu noi pe care le găsesc intens recompensatoare". Știința, în acest caz, ne spune ceea ce știam deja. N

SĂ FIE LUMINĂ
Laudele aprind centrii de recompensă din creierul câinelui. Stânga: Un câine pufos cu stăpânul său. Sus: Un pitbull.

IUBIRE DE CĂȚELUȘ

I-am rugat pe cititori să ne trimită cele mai amuzante, mai dulci și mai adorabile fotografii cu cățeii lor și să ne spună de ce îi iubesc atât de mult. Iată un eșantion de răspunsuri. →

Buddy

-BRETT GURSKY-

„Îmi iubesc câinele de parcă ar fi fiul meu. Este cel mai dulce, cel mai amuzant, cel mai fericit și cel mai loial câine. Fiecare moment petrecut cu el este plin de râsete și distracție".

Cheyenne

-WENDY RICHARD-

„Dogul meu de Mallorca, în vârstă de 9 ani, este adorabil, protector, drăguț și dedicat familiei sale. Suntem binecuvântați să o avem alături de noi".

Mia & Bimba

-JUAN PABLO MOLINA-

„Mia, un pitbull, și Bimba, un springer spaniel, sunt cele două animale de companie ale noastre. Iubire necondiționată, asta e".

Mocha & Latte

-DARLENE BERGANO-

(Fotografiile sunt înainte și după „distracția în noroi") „Mama a vrut să ne numească Mocha și Latte. Așa că am încercat să arătăm ca Mocha și Latte".

Mona

-LAURA VAZQUEZ-

„Este plină de viață și de energie, este cea mai curioasă exploratoare, un companion dulce și amuzant. Are cea mai mare personalitate pentru un cățeluș de șase luni".

Peach

-KATIE COSTELLO-

„Peach iubește toți câinii și pisicile pe care le-a întâlnit, se odihnește la mijlocul plimbării oricând și oriunde are chef și se ghemuiește, culcându-se complet pe tine".

Bodie

-ALEXANDRIA BACKUS-

„Bodie este cel mai mare prostuț. Doar privindu-i fața poznașă, orice zi e mai bună pentru mine! El m-a ajutat să trec prin COVID-19 și printr-o perioadă foarte dificilă din viața mea".

Katsu & Chestnut

-WENG GOMEZ-

„Nu mi-am închipuit că niște câini mă pot face să mă simt atât de iubită. În timp ce fiecare om este ocupat cu viața sa, ei sunt acolo, gata să mă îmbrățișeze, pentru a mă face să mă simt mai bine."

Max

-MICHAL LECHOWICZ-

„Este ca un «cartof» căruia îi place să stea pe canapea. Prințul trebuie să doarmă până la 10-11. Nu este prietenos cu străinii, dar pentru familie este un mare Winnie the Pooh."

Lucy

-ROGER RINEHART-

„Lucy este tovarășa perfectă pentru acești ani în care suntem singuri acasă. Cea mai mare bucurie a ei este să stea afară. Ne încurajează să facem plimbări și nu a întâlnit niciodată un străin".

Spike

-„YAQUIGIRL AMERICAN"-

„Spike a fost salvarea mea. A fost prietenul meu de atunci. El este șeful".

Stax

-J. BENEDICT, K. WALLMAN-

„Când nu-l mai mângâiem pe Stax, acesta începe să se plângă. Întotdeauna ne întâmpină pe noi și pe ceilalți cu o jucărie în gură. Îl iubim pentru toate ciudățeniile lui!".

Sweet Pea

-MIKI PHAGAN-

„Sweet Pea, în vârstă de 13 ani, este destul de cârcotaș, dar atât de protector cu nepoata noastră, în vârstă de numai 15 luni. El veghează asupra ei - un bătrân și-a găsit un nou scop".

Travis

-SANDRA SWIETLIK-

„Travis iubește oamenii, mai mult, aproape, decât orice altceva. Dar brânza va fi întotdeauna prima sa dragoste. El mă face să plâng, să râd, să mă bucur și să mă simt atât de iubită".

FOTO: TOATE FOTOGRAFIILE CU CĂȚELUȘI SUNT PRIN AMABILITATEA STĂPÂNILOR LOR

PE HARTĂ

Cele mai spectaculoase linii de coastă pe care să le vezi de sus

În Statele Unite, sărbătoarea Ziua Eroilor reprezintă începutul oficial al verii - și, odată cu el, al sezonului de plajă. Nu există nimic mai liniștitor decât sunetul valurilor și senzația pe care ți-o dau soarele și nisipul ca să te transpună într-un stil de viață mai ușor, departe de presiunile cotidiene. Plaja în sine este un simbol al fericirii universal vesel, nostalgic și liniștitor. Cu fotografiile realizate din elicoptere, în noua sa carte, „Coastal", Gray Malin încearcă „să imortalizeze aceste sentimente" și spune: „Sper ca fotografiile mele aeriene să continue să readucă vizitatorii în locurile pe care le iubesc și să îi motiveze să meargă în zonele pe care încă nu le-au vizitat". De la apele albastre de culoare smaraldului ale lacului Michigan, până la plajele cu nisip alb din Perth, Australia, iată câteva dintre liniile de coastă preferate ale autorului cărții, care te vor ajuta să „faci din fiecare zi o evadare".

La Fontelina Beach Club
CAPRI, ITALIA

Când am zburat deasupra insulei Capri, erau foarte puține plaje. Asta pentru că este o insulă stâncoasă, așa că a fost fascinant să văd aceste umbrele albastre aliniate pe vârful stâncilor, toate pe fundalul mării de un albastru intens.
(Vezi #06 pe următoarele pagini)

03

Feribotul de pe canalul Charlevoix

MICHIGAN

Am crescut petrecându-mi verile pe malul lacului Michigan și am o legătură pe viață cu Vestul Mijlociu. Apa uluitoare de culoare albăstruie a Marilor Lacuri și dunele de nisip măturate sunt cel mai bine păstrat secret al acestei zone.

04

Plaja Aquinnah

MARTHA'S VINEYARD

Pentru o insulă relativ mică, Martha's Vineyard este extrem de bogată în istorie, precum și plină de distracții „must-see and do". Nu rataţi Aquinnah Beach, renumită pentru stâncile sale roșii. Și, oriunde ați ajunge, asigurați-vă că mâncați mult pește capturat local și bucurați-vă de această frumoasă porțiune de rai american.

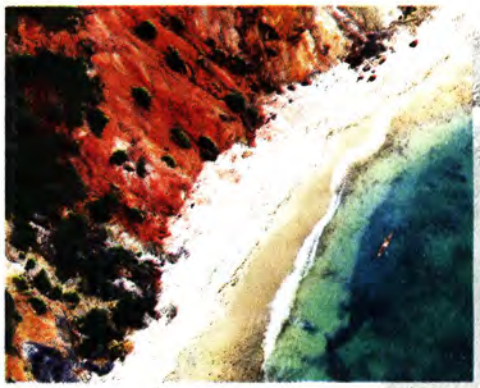

01

Surf în Waikiki

HAWAII

Insulele Hawaii au o frumusețe de neegalat; există o energie atât de senină și relaxantă acolo. Le vizitez cât de des pot pentru a respira aerul curat, a mă reîncărca și a mă reconecta. Hawaii întruchipează cu adevărat același spirit pe care încerc să îl evoc în munca mea - să fac din fiecare zi o evadare.

02

Podul Bixby

BIG SUR, CALIFORNIA DE NORD

Cea mai bună excursie rutieră de-a lungul autostrăzii Pacific Coast Highway din California trebuie să includă o plimbare prin Parcul Național Big Sur. Există o energie celestă de-a lungul liniei de coastă de lângă Bixby Bridge care este contagioasă și care oferă amintiri de lungă durată tuturor celor care o vizitează.

05

Plaja Joatinga

RIO DE JANEIRO

Rio de Janeiro are o cultură a plajei diferită de orice alt oraș pe care l-am vizitat vreodată. Localnicii petrec de la răsărit la apus pe plajă, distrându-se sub soare. Face parte din identitatea lor braziliană - e un mod de viață.

SĂNĂTATE

Proliferarea polenului

Nu este doar în imaginația voastră.. Alergiile voastre sezoniere se înrăutățesc. Dați vina pe schimbările climatice.

În această primăvară, simptomele alergiilor sezoniere sunt cel puțin la fel de grave ca totdeauna pentru foarte mulți oameni... sau chiar mai grave. Șervețelele, antihistaminicele, spray-urile nazale, inhalatoarele și picăturile pentru ochi sunt tovarăși constanți pentru numărul tot mai mare de persoane care suferă de alergii. Aproximativ 40 la sută dintre oameni au cel puțin o afecțiune alergică în prezent și, din păcate, perspectivele pentru viitor nu sunt mult mai luminoase. Dar de ce? Apreciatul antropolog medical Theresa MacPhail investighează istoria alergiilor în cartea sa, „Alergic: corpurile noastre iritate într-o lume în schimbare" (Random House), și urmărește cauzele răspândirii tot mai puternice a acestora. Ea explică de ce există o creștere a tuturor afecțiunilor alergice - alergii alimentare, astm, eczeme, alergii de mediu și altele - și ce putem face în acest sens. În acest extras din cartea sa, MacPhail se concentrează asupra motivelor pentru care schimbările climatice sunt o cauză principală a creșterii simptomelor așa numitei febre a fânului.

DACĂ AȚI AVUT SENZAȚIA CĂ VĂ MĂNÂNCĂ mai tare ochii, că aveți nasul mai înfundat sau că obișnuitele crize de strănut s-au înrăutățit în ultimii ani, probabil că aveți dreptate. Motivul are probabil de-a face cu modificările aduse încărcăturii medii de polen (cantitatea de polen din aer), cu calitatea aerului în sine (dacă în medie este bună sau slabă) și cu efectele indirecte ale schimbărilor climatice asupra tuturor aspectelor, de la numărul de spori de mucegai, la producția agricolă, la căldura captată și la circulația aerului.

Oamenii de știință au adunat dovezi care arată că recentele schimbări de mediu sunt atât copleșitoare, cât și derutante pentru sistemul nostru imunitar, contribuind la creșterea ratei globale a tuturor afecțiunilor alergice, de-a lungul ultimului secol. Aceștia au descoperit că modificările aerului pe care îl respirăm sunt corelate cu un risc crescut de a dezvolta boli alergice.

de
THERESA MACPHAIL

Poate că unele dintre cele mai puternice dovezi în sprijinul ideii că mediul în care trăim cauzează, într-o anumită măsură, creșterea tuturor alergiilor, provin din studierea celulelor albe din sângele nostru.

O nouă cercetare (2020) a Institutului Wellcome Sanger, un centru de cercetare non-profit de top din Regatul Unit, arată că, cu cât celulele noastre T au reacționat mai mult în trecut la un antigen (de exemplu, acarieni), cu atât mai repede reacționează și în prezent.

Cercetătorii au descoperit că atunci când celulele T „naive", sau neexperimentate, au primit un semnal chimic specific, acestea au răspuns mai întâi prin calmarea sau limitarea răspunsului imunitar. Dar, în cazul celulelor T mai „experimentate",

sau a celulelor care au mai întâlnit antigenul în trecut, reacția a fost total opusă. Aceste celule imunitare mai experimentate au intensificat inflamația. Cu alte cuvinte, cu cât sunteți expus de mai multe ori la polenul de cedru și la particule, cu atât mai gravă ar putea fi reacția dumneavoastră la acestea. În locurile cu o încărcătură mare de polen și o calitate slabă a aerului, asta înseamnă mai multe alergii respiratorii, mai mult astm – și, poate, simptome mai severe.

Faptul că atât de mulți pacienți cu astm se luptă și cu alergiile respiratorii nu îi surprinde pe cercetători. Dr. Robert Schleimer, fost șef al Diviziei de Alergologie și Imunologie și acum profesor la Facultatea de Medicină Feinberg din cadrul Northwestern, explică faptul că un pacient cu astm are o probabilitate de 90 la sută să aibă febră de fân.

Schleimer explică: „Ipoteza căilor respiratorii unificate susține că inflamația alergică, atunci când este în tractul respirator, tinde să apară peste tot, în întregul tract respirator".

De asemenea, teoria este susținută de peste două sute de ani de observații și cercetări științifice privind febra fânului, astmul și relația dintre expunerea la antigenii din aer și dezvoltarea alergiilor respiratorii. Iar din cauza schimbărilor climatice, sezoanele de vegetație agricolă - în special în nord - se prelungesc. Hărțile EPA din 1995, până în 2015, arată o creștere medie de 21 de zile a sezonului de polen în Minnesota, 15 zile în Ohio și șase zile în Arkansas. Un studiu realizat la Universitatea din Maryland între 2002 și 2013, și la care au participat 300.000 de respondenți, a arătat că febra fânului a crescut ori de câte ori s-a schimbat calendarul primăverii. Prevalența febrei fânului a fost cu până la 14 la sută mai mare atunci când primăvara a venit mai devreme.

Să luăm exemplul ambroziei - unul dintre cei mai mari declanșatori

Î & R

Theresa MacPhail

DE MEREDITH WOLF SCHIZER

Î. Schimbările climatice sunt unul dintre factorii care cauzează creșterea alergiilor respiratorii. Dar creșterea, la fel de dramatică, a eczemelor și a alergiilor alimentare și medicamentoase? Este și mediul nostru natural de vină pentru acestea?

R. Schimbările climatice sunt doar un factor care contribuie la această problemă. În ceea ce privește pielea și intestinele, schimbările în stilul nostru de viață și alte schimbări de mediu provocate de om se adaugă la stresul asupra celulelor noastre imunitare. Există mai mult de 85.000 de substanțe chimice enumerate în Legea privind controlul substanțelor toxice a EPA și, evident, interacționăm cu lucruri cu care nu am fi făcut-o nici măcar acum 70 de ani. De asemenea, tipurile de alimente pe care le consumăm sunt dramatic diferite. Consumăm mai multe alimente procesate ca niciodată. De exemplu, majoritatea americanilor nu consumă destule fibre naturale în dieta lor, iar acest lucru poate afecta dramatic bacteriile normale din intestinele noastre. Totul deodată, combinat, înrăutățește lucrurile pentru sistemele noastre imunitare străvechi.

Care este cel mai surprinzător lucru pe care l-ați aflat în timpul cercetării pentru această carte?

Faptul că propriile noastre celule T individuale, componente-cheie ale sistemelor imunitare sănătoase, pot lua decizii diferite cu privire la un alergen, chiar dacă toate celelalte lucruri sunt la fel: dieta, mediul și genetica. Atunci când intru în contact cu ceva, unele dintre celulele mele vor decide că acel lucru este inofensiv, iar altele vor decide că nu este. Deci, în realitate, răspunsul nostru imunitar constă în înclinarea acestei balanțe, mai multe celule hotărând că ceva este o problemă, decât să îl tolereze. Și, în mare parte, nu avem nicio idee despre motivul pentru care celulele noastre fac aceste alegeri.

Afecțiunile alergice sunt frecvente în familii, chiar dacă nu toți membrii acestora suferă de aceleași afecțiuni. Există vreo modalitate de a le preveni? Ce putem face pentru a limita alergiile?

Nu există modalități sigure și rapide de a evita dezvoltarea unei alergii, dar știm că, în general, o expunere mai mare la mai multe lucruri la începutul vieții este de preferat. Să ne lăsăm

copiii să interacționeze cu alți copii, să reducem consumul de antibiotice inutile și de produse de curățare antimicrobiene, să ne jucăm cu câinii... toate acestea sunt corelate cu rate mai mici de alergii. Dar, din nou, sunt multe lucruri pe care încă nu le știm. Aș spune oricărei persoane care are copii cu alergii să nu se simtă vinovat de ceea ce a făcut sau nu a făcut. Nu tu ai cauzat alergiile copilului tău.

Alergiile pot fi foarte costisitoare pentru pacient, de la alimente speciale la medicamente esențiale. Sarcina mentală poate fi și ea extraordinară, dar este atât de des ascunsă. Ce se poate face pentru a oferi sprijin?
Cred că educarea mai multor oameni cu privire la povara economică și emoțională care însoțește un diagnostic de alergie moderată, până la severă, ar contribui mult la ameliorarea unei părți din ceea ce trebuie să facă față pacienții cu alergii. Recunoașterea faptului că alergiile sunt, de fapt, o problemă mai mare pentru oameni, decât am fost obișnuiți de societate să credem că sunt, ar fi un început extraordinar. Și nu presupuneți niciodată că cineva se preface sau exagerează o alergie. Încercați să vă amintiți că persoanele cu alergii nu vor să vă strice petrecerea - încearcă doar să se protejeze pe ei sau pe copiii lor.

Sfaturile pentru a minimiza alergiile alimentare s-au schimbat în ultimii 20 de ani - mai întâi se recomanda evitarea completă a alergenilor, cum ar fi alunele, pentru copiii mici, iar acum se încurajează expunerea timpurie (în majoritatea cazurilor). Dacă ați fi nou părinte, cum ați evalua toate aceste orientări diferite care apar? De ce există atât de multe schimbări?
A fi părinte este mai dificil ca niciodată. Toate orientările recente se bazează pe ceea ce știm în prezent - și acest lucru se poate schimba. Și probabil că se va schimba, pe măsură ce aflăm mai multe lucruri. Dar acesta este modul în care funcționează știința. Continuăm să încercăm să ne dăm seama de mecanismele biologice de bază din spatele alergiilor și, pe măsură ce vom reuși, vom putea oferi sfaturi mai bune. Dar, deocamdată, introducerea timpurie a unor cantități infime din alergen face o treabă mai bună de prevenire a reacțiilor alergice grave, decât sfatul anterior de a aștepta până când copiii sunt mai mari.

INSPIRATĂ
Autoarea MacPhail are un interes personal în ceea ce privește alergiile: suferă de ele. Primăvara, „suntem practic acoperiți de polen"

Se recomandă în general expunerea la alergeni ca tratament pentru toate tipurile de alergii în prezent? În ce măsură acest lucru este în concordanță sau în contradicție cu ideea că sistemul imunitar al organismului devine hiperreactiv, odată cu expunerea mai mare?
Aceasta este o întrebare delicată! Imunoterapia - sau procesul de introducere a unor cantități infime de alergen și de creștere treptată a acestora pe parcursul a luni sau ani de zile pentru a induce toleranță - nu funcționează de fapt pentru toată lumea. Injecțiile de imunoterapie pentru alergiile respiratorii sunt deosebit de greu de prevăzut. Acestea au rate de succes mult mai slabe decât imunoterapia pentru ceva precum alergia la alune. Un alt lucru de reținut este că, chiar dacă tratamentul are succes, acea toleranță nu este permanentă sau stabilă, fără doze regulate de întreținere.

În cartea dumneavoastră spuneți că și animalele de companie au alergii. Toate animalele fac alergii? Proprietarii de animale de companie trebuie să se îngrijoreze de suferința companionilor lor cu blană?
Din câte știm, niciun animal „în sălbăticie" nu dezvoltă alergii - doar cele care trăiesc alături de noi. În mod obișnuit, simptomele sunt mâncărimi pentru câini, păsări și cai, și tuse sau respirație șuierătoare pentru pisici. De obicei, vinovată este hrana lor. Alergiile la animalele de companie par să fie în creștere, așa că proprietarii de animale de companie ar trebui să fie cu siguranță atenți la orice lucru neobișnuit. Medicul veterinar ar putea fi capabil să vă ajute în cazul celor mai grave simptome ale lor.

Și alergiile tale de mediu sunt mai rele în ultima vreme? Aveți vreun sfat pentru a le gestiona?
Absolut. Obișnuiam să mă descurc destul de ușor, dar, în ultimul an sau doi, pe măsură ce încărcăturile de polen au crescut și sezoanele s-au prelungit, am observat cu siguranță mult mai multe mâncărimi, respirație șuierătoare și strănut. Încep să-mi iau medicamentele din timp, înainte de începerea sezonului de polen, și fac duș imediat după ce ajung acasă, dacă am petrecut mult timp în aer liber. Practic, suntem acoperiți de polen când ne întoarcem acasă, așa că nu este o idee rea să faceți un duș dacă suferiți de alergii. N

FOTO DIN STÂNGA: SD STUDIO; GETTY; RANDOM HOUSE

naturali de mediu ai bolilor respiratorii. Ambrozia este o plantă cu flori, originară din America. Este renumită atât pentru proliferarea sa, cât și pentru polenul său. În multe privințe, povestea ambroziei din ultimii 200 de ani a devenit exemplul paradigmatic al modului în care schimbările de mediu pot avea un impact enorm asupra alergiilor. Ambrozia este foarte sensibilă la orice modificare a nivelului de dioxid de carbon. Producția sa de polen se intensifică odată cu creșterea nivelului de CO_2. Creșterea nivelului de CO_2 din atmosferă, deși este extraordinară pentru ambrozie, este dezastruoasă pentru persoanele de pretutindeni care suferă de alergii.

Dar problema nu se oprește la ambrozie.

Dr. Richard Primack, profesor de biologie la Universitatea din Boston, știe multe despre polen - atât în plan personal, cât și profesional. Pe când era student și studia pătlagina îngustă, o specie de plantă cu flori care crește cel mai bine în peisajele perturbate de mediu, a dezvoltat o alergie respiratorie severă la polenul acesteia. Este unul dintre riscurile profesionale, îmi spune el, ale meseriei de botanist.

Când l-am sunat, era în mijlocul toamnei și erau 21 de grade Celsius și era nerăbdător să vorbească despre ciclul de producție al alergenilor naturali. Subiectul era chiar pe aleea lui de cercetare. Laboratorul de biologie al doctorului Primack de la BU se concentrează pe efectele pe care le au schimbările climatice asupra momentului în care se produc evenimente biologice, precum polenizarea de primăvară. Când l-am întrebat despre proliferarea polenului și a sporilor de mucegai, a fost mai mult decât fericit să discute despre numeroasele schimbări pe care le-a observat în ultimele patru decenii.

În concluzie, dacă credeți că alergiile respiratorii sezoniere s-au agravat în fiecare an, probabil că aveți dreptate. Nivelurile de polen și de spori de mucegai s-au schimbat într-adevăr. Și mai mulți factori climatici se intersectează în prezent pentru a agrava problema.

Creșterea temperaturilor

Cel mai evident, temperaturile sunt din ce în ce mai mari. În medie, sezoanele de primăvară apar mult mai devreme - începând chiar din februarie, în unele locuri - astfel încât plantele și copacii, care răspund la temperaturi mai ridicate, înfloresc și ele mai devreme. La celălalt capăt al sezonului de creștere, temperaturile de toamnă sunt mult mai blânde, ceea ce permite plantelor să înflorească pentru perioade mai lungi de timp.

„În regiunea New England, de unde provin eu, în general ar fi o vreme rece începând cu sfârșitul lunii septembrie și un îngheț ucigător undeva la începutul lunii octombrie", explică dr. Primack. „Și asta ar opri cu adevărat înflorirea tuturor plantelor erbacee, a ambroziei și a altor plante producătoare de polen. Iar ceea ce se întâmplă acum cu schimbările climatice este că vremea este destul de caldă pe tot parcursul lunii septembrie și până în octombrie. Anul acesta am avut condiții calde și multe precipitații în octombrie, așa că plante precum ambrozia, au continuat să crească și să producă mai multe flori".

Atunci când plante precum ambrozia emit polen mult în timpul lunilor de toamnă, asta înseamnă suferință prelungită pentru aceia dintre noi care suferă de alergie la ambrozie. Dar schimbările climatice nu creează doar o problemă mai mare pentru cei care suferă de alergii respiratorii. Ce altă plantă alergenică iubește noile modele meteorologice? Iedera otrăvitoare.

„Iedera otrăvitoare este pur și simplu mult mai des întâlnită acum decât era atunci când eram eu copil", spune cu nonșalanță dr. Primack. „Aceste tipuri de plante se răspândesc, sunt mai prolifice și sunt în locuri unde nu apăreau înainte".

„Totul deodată, combinat, înrăutățește lucrurile pentru sistemele noastre imunitare străvechi".

Poluarea aerului

Unele plante beneficiază chiar de poluarea aerului. Mai mult CO_2 circulant este avantajos pentru plante precum ambrozia și iedera otrăvitoare. Dar plantele iubesc, de asemenea, nivelurile mai ridicate de azot.

„În trecut, azotul din sol era un nutrient limitativ pentru multe plante", spune dr. Primack. „Dar din cauza arderii crescute a combustibililor fosili - cum ar fi petrolul, cărbunele și gazele naturale - se generează mai mult praf de azot. Iar acest praf, atunci când cade pe sol, îl fertilizează. Așadar, plante precum ambrozia pot profita de un nivel mai ridicat de azot în sol, de cantități mai mari de CO_2 în aer și de temperaturi mai ridicate, pentru a crește mai mult decât în trecut și pentru a produce mai mult polen".

Plantele invazive... și mucegaiul

O sumedenie de schimbări de mediu au produs, de asemenea, terenuri de reproducere mai bune pentru mai multe specii de plante invazive. Locuri precum sudul Californiei, Arizona și New Mexico înregistrează niveluri crescute de polen din cauza unui aflux de specii invazive de ierburi - cum ar fi iarba Bermuda, care produce mai mult polen și poate provoca agravarea simptomelor alergice. În Vestul Mijlociu se observă efectele vremii mai blânde, iar ierburile înfloresc mult mai târziu decât de obicei. Iar în sud, cu nivelurile sale deja

FĂRĂ UȘURARE
Numărul persoanelor afectate de febra fânului crește odată cu schimbările în ceea ce privește momentul apariției primăverii. Este vorba de o creștere cu până la 14%, cu cât primăvara vine mai timpuriu

ridicate de umiditate, lucrurile devin mai umede și mai fierbinți - o combinație nefericită pentru aceia dintre noi care au alergii la mucegai. Acestea sunt condițiile ideale pentru dezvoltarea mucegaiului. Practic, astfel există mai mulți spori de mucegai în aer.

În esență, deci, nu există nicio zonă din Statele Unite care să nu resimtă efectele directe ale schimbărilor climatice asupra alergenilor. Și, deși poate că ne confruntăm cu toții cu probleme ușor diferite - de la mucegai, la ambrozie, la stejar, la ierburi invazive și la iederă otrăvitoare - toate acestea ne îndreaptă spre mai multe reacții alergice.

Viitorul numărătorii de polen

Se așteaptă ca nivelurile de polen, în general, să se dubleze până în 2040. Practic, acesta va fi mai „puternic" (nivelurile sale de peptide vor crește, înrăutățind probabil reacțiile sistemului nostru imunitar). Un studiu recent a sugerat că sezoanele de polen mai lungi vor duce la mai multe vizite la urgențe pentru astm alergic. Studiul s-a concentrat pe polenul de stejar, care trimite deja aproximativ 20.000 de persoane la urgențe în fiecare an numai în Statele Unite. Cercetările efectuate la Clinica Mayo în 2017 au legat schimbările climatice de o creștere a nivelului de CO_2 care a dus la o proliferare a creșterii ciupercilor. Studiul a constatat că expunerea la ciuperci scade barierele celulare, provocând o inflamație care poate agrava alergiile. Schimbările climatice provoacă, de asemenea, inundații mai grave și temperaturi mai ridicate în întreaga lume. Iar acest lucru înseamnă mai mult mucegai, așa cum am început deja să observăm în locuri precum Chandigarh, India, și în New Orleans, unde ratele alergiilor au început să crească vertiginos după uraganul Katrina. Schimbările climatice modifică, de asemenea, modelele meteorologice, iar furtunile exacerbează simptomele alergiilor respiratorii și ale astmului - un fenomen numit astm de furtună. Precipitațiile sparg bioaerosolii și fulgerele fragmentează boabele de polen, apoi vânturile mai puternice distribuie aceste fragmente sparte pe kilometri întregi. În 2016, un episod de astm provocat de furtuni în Melbourne, Australia, a trimis, în doar două zile, peste 10.000 de persoane la urgențe cu dificultăți de respirație.

În cele din urmă, mediul natural contează profund în dezvoltarea iritației alergice. Lucrurile la care corpul nostru este expus în mod regulat - sau nu este expus - au un efect semnificativ și de durată asupra funcțiilor imunitare. Dar schimbările climatice și efectele lor dramatice asupra polenului reprezintă doar o parte a unei povești mult mai complicate care stă la baza recentei creșteri a numărului de alergii. Nenumăratele schimbări pe care le-am făcut în ultimele două secole în mediile create de om (cum ar fi casele și birourile noastre) și în stilul nostru de viață, fac la fel de multe ravagii asupra funcțiilor noastre imunitare, ca și schimbările din mediul natural. Este un puzzle complicat care are nevoie de atenția noastră imediată, mai ales dacă vrem cu toții să respirăm mai ușor, cât de curând.

➤ *Adaptare după cartea „Alergic: corpurile noastre iritate într-o lume în schimbare". Drepturi de autor © 2023* **Theresa MacPhail.** *Publicată de Random House.*

FOTO: GETTY

CONCORSO D'ELEGANZA VILLA D'ESTE

Punte între trecut și viitor

Cu o istorie de peste 90 de ani, prima ediție fiind organizată în 1929, Concorso d'Eleganza Villa d'Este, cel mai important și exclusivist eveniment de profil din lume pentru autovehiculele clasice, alături de Pebble Beach din SUA, nu a trădat nici anul acesta așteptările. Mai mult, pe malul Lacului Como a fost creată o adevărată punte între trecut și viitor, Rolls-Royce etalându-și primul model 100% electric din istorie și BMW aducând un omagiu automobilului coupé cu două locuri prin reinventarea „pantofului clovnului". – *Răzvan Scăeșteanu*

PREMIUL COPPA D'ORO VILLA D'ESTE - BEST OF SHOW 2023, acordat prin votul publicului, a fost obținut de un Ferrari 250 GT Spyder California din 1961, care a venit la Concorso d'Eleganza Villa d'Este tocmai din Hong Kong - Keybridge Collection. Prețul unei astfel de bijuterii este de circa 18 milioane de euro.

ÎN PERIOADA 19-21 MAI, grădinile minunate ale Grand Hotel Villa d'Este și spectaculoasa Villa Erba de pe marginea Lacului Como din Italia au fost din locul de întâlnire al celor mai spectaculoase mașini clasice din lume, al colecționarilor, artiștilor restauratori și pasionaților de automobile cu poveste.

Aproximativ o sută de automobile legendare s-au duelat pentru premiul cel mare, „BMW Group Trophy - Best of Show", și pentru titlurile de frumusețe din cele opt clase de concurs.

Nu în ultimul rând, Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023 a găzduit două aniversări: „Porsche la 75 de ani: Incursiune în catalogul emblematic și excentric al legendei din Stuttgart" și „Un secol de cursă de 24 de ore de la Le Mans: Eroii celei mai faimoase întreceri din lume".

Marele câștigător: Duesenberg SJ Speedster

Marele câștigător al Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023 a fost un Duesenberg SJ Speedster din 1935, venit pe malul Lacului Como tocmai din Statele Unite, al cărui design al caroseriei a fost creat de Gurney Nutting. Alături de trofeul strălucitor, proprietarul mașinii câștigătoare, desemnată de juriul specializat al Concorso d'Eleganza Villa d'Este, a primit și un model unic de 1815 Chronograph din aur alb. Ceasul rafinat a fost creat de A. Lange und Söhne exclusiv pentru câștigătorul „Best of Show".

În anii 1930, Duesenberg a fost mașina preferată a multor vedete, precum Gary Cooper, Clark Gable, Greta Garbo sau James Cagney.

Fondatorii companiei, Fred și August Düsenberg, au emigrat în SUA din Westfalia, Germania, în 1880. Rapid, datorită succeselor în motorsport, numele le-a devenit celebru, iar marca de automobile Duesenberg, scrisă acum cu „ue", s-a poziționat în partea superioară a pieței printr-o serie mică de modele

FOTO: BMW GROUP CLASSIC

Premiile Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023

- **Trofeo BMW Group - Best of Show** (acordat de juriu): Duesenberg SJ din 1935, William Lyon (SUA).
- **Coppa d'Oro Villa d'Este - Best of Show** (acordat prin votul publicului): Ferrari 250 GT Spyder California din 1961, Keybridge Collection (Hong Kong).
- **Concorso d'Eleganza Design Award** (pentru concepte & prototipuri, prin votul publicului): Pagani Huayra Codalunga din 2022.

Câștigătorii pe clase

- **CLASA A** - The Fast and the Formal: Pre-war high speed Luxury (Rapid și formal: Luxul de mare viteză antebelic): Chrysler Custom Imperial CL din 1933.
- **CLASA B** - Grande Vitesse: Pre-war Weekend Racers (Grande vitesse: Mașini de curse de weekend antebelice): Delahaye 145 Coupé Chapron din 1938.
- **CLASA C** - Incredible India: The dazzling Motoring Indulgences of the mighty Maharajas (India incredibilă: Răsfățul motorizat strălucitor al puternicilor maharajahi): Duesenberg SJ din 1935.
- **CLASA D** - Porsche at 75: Delving into the Stuttgart Legend's iconic and eccentric Back Catalogue (Porsche la 75 de ani: Incursiune în catalogul emblematic și excentric al legendei din Stuttgart): Porsche 901 Prototyp „Quickblau" din 1963.
- **CLASA E** - Granturismo: Experimenting with the post-war European GT (Granturismo: Experimente cu modele GT europene din era postbelică): Ferrari 330 GTC Speciale din 1967.
- **CLASA F** - That „made in Italy" Look: Styles which conquered new Worlds (Imaginea „Made in Italy": Stiluri care au cucerit Lumea Nouă): Maserati A6G/54 din 1956.
- **CLASA G** - A Century of the 24 Hours of Le Mans: Heroes of the most famous Race in the World (Un secol de cursă de 24 de ore de la Le Mans: Eroii celei mai faimoase întreceri din lume): Ferrari 250 GTO din 1962.
- **CLASA H** - Here comes the Sun: „Topless" done differently (Soarele la putere: Un alt fel de „topless"): Ferrari 250 GT Spyder California din 1961.

Premiile speciale Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023

- **Trofeo BMW Group Ragazzi** (votul publicului tânăr): Ferrari 288 GTO din 1985.
- **Trofeo dei Presidenti** (acordat de președinții Concorso d'Eleganza Villa d'Este, Pebble Beach Concours d'Elegance și Amelia Island Concours d'Elegance): Ford GT40 din 1968.
- **Trofeo BMW Group Classic** (cea mai fidelă restaurare, acordat de juriu): Rolls-Royce Silver Wraith Drophead Coupé din 1949.
- **Trofeo Rolls-Royce** (pentru cel mai elegant Rolls-Royce, acordat de juriu): Rolls-Royce Sports Phantom Prototype din 1928.
- **Trofeo Vranken-Pommery** (cel mai emblematic automobil, acordat de juriu): Porsche 901 Prototyp „Quickblau" din 1963.
- **Trofeo ASI** (cel mai bine conservat automobil postbelic): Aston Martin DB2 Coupé din 1950.
- **Trofeo Auto & Design** (cel mai interesant design, acordat de juriu): Ford GT40 din 1968.
- **Trofeo il Canto del Motore** (cea mai bună acustică a motorului, acordat de juriu): Porsche 917 K din 1970.
- **Trofeo Automobile Club Como** (pentru automobilul condus de la cea mai mare distanță pentru a fi prezentat la concurs): Alvis Speed 25 SC din 1937.

1

1+2+3: Celebra cursă de anduranță de 24h de la Le Mans aniversează 100 de ani în 2023. La Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023 a avut o secțiune dedicate, animate de mașini de curse care au performat de-a lungul anilor.

exclusive. Încoronarea a venit în 1932, cu modelul extravagant Duesenberg SJ. Spectaculosul și masivul automobil dispune de până la 320 CP, când pornește compresorul, și, la vremea lui, putea atinge o viteză maximă de aproximativ 220 km/h.

Coppa d'Oro Villa d'Este, votul publicului: Ferrari 250 GT Spyder California din 1961

Coppa d'Oro Villa d'Este, trofeul acordat la Concorso d'Eleganza Villa d'Este prin votul publicului prezent, a mers în 2023 către un Ferrari 250 GT Spyder California din 1961, cu caroseria semnată Pininfarina/Scaglietti. Mașina a venit la concurs dintr-o colecție din Hong Kong.

Un alt punct culminant al ediției 2023 a festivalului de eleganță și frumusețe atemporală pe patru roți de pe marginea Lacului Como a fost acordarea pentru prima dată a Trofeo Il Canto del Motore, pentru cea mai frumoasă acustică a unui motor. Jonas Kaufmann, unul dintre cei mai mari tenori ai vremurilor noastre, a înmânat premiul lui Christophe Count d'Ansembourg din Belgia ca un omagiu pentru acustica impresionantă a modelului său Porsche 917 K din 1970.

De asemenea, la Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023, două clase de premiere au fost dedicate aniversărilor impresionante ale culturii auto: „Porsche la 75 de ani: Incursiune în catalogul emblematic și excentric al legendei din Stuttgart" și „Un secol de cursă de 24 de ore de la Le Mans: Eroii celei mai faimoase întreceri din lume".

De asemenea, a fost organizată o expoziție pentru marcarea celor 100 de ani ai cursei de 24h de la Le Mans cu mașini de curse legendare dintr-un întreg secol.

Reinventarea „pantofului clovnului", un omagiu bavarez adus automobilului coupe cu două locuri

Bavarezii au obiceiul să se joace din când în când cu designul și să șocheze.

În 1997, de pildă, BMW a lansat modelul Z3 M Coupe, care a fost poreclit „pantoful clovnului".

Iar la Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023, BMW a profitat de ocazie pentru a prezenta în premieră modială Concept Touring Coupé, un model unicat, cu două locuri și acoperiș rigid, în stil Zagato, pentru cei familiarizați cu modelele coupe create de celebra casă de design din Italia pentru constructori precum Aston Martin, Alfa Romeo, sau Maserati.

BMW Design a reimaginat forma tradițională a caroseriei unei mașini sport elegante, oferind automobilului un concept shooting brake. „BMW Concept Touring Coupé celebrează plăcerea de a conduce originală", a declarat Domagoj Dukec, directorul BMW Design.

„Un automobil extrem de emoționant ca acesta arată că pasiunea pentru tot ceea ce este legat de plăcerea de a conduce a fost esențială de-a lungul deceniilor și va fi pentru viitor", a adăugat acesta.

În interior, suprafețele din piele lucrate cu precizie de producătorul italian Poltrona Frau creează o ambianță de lux. Compartimentul din spatele scaunelor oferă spațiu amplu pentru depozitarea bagajelor pentru călătorii spontane; bagajul în sine a fost realizat tot ca o comandă exclusivă la atelierul de piele Schedoni din Modena.

Spectre, primul Rolls-Royce 100% electric

Rolls-Royce a arătat ce înseamnă luxul 100% electric la Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023, prezentând primul său model pe baterii din istorie, Rolls-Royce Spectre.

Prezentat în premieră în octombrie 2022, opulentul coupe electric cu patru locuri și două portiere Rolls-Royce Spectre va intra în producție spre sfârșitul lui 2023. Mașina are o lungime de 5,45 metri, cântărește 2.975 de kilograme și este primul coupé în două uși din istorie cu jante de 23 de inch.

În locul V12-ului aristocrat al Wraith-ului, Spectre are două motoare electrice care dezvoltă 577 de cai putere și un cuplu de 900 Nm. Autonomia oficială comunicată de constructor este de până la 520 de kilometri (WLTP), iar Spectre poate urni cele trei tone până la 100 km/h în 4,5 secunde. Prețul: de la 400.000 €.

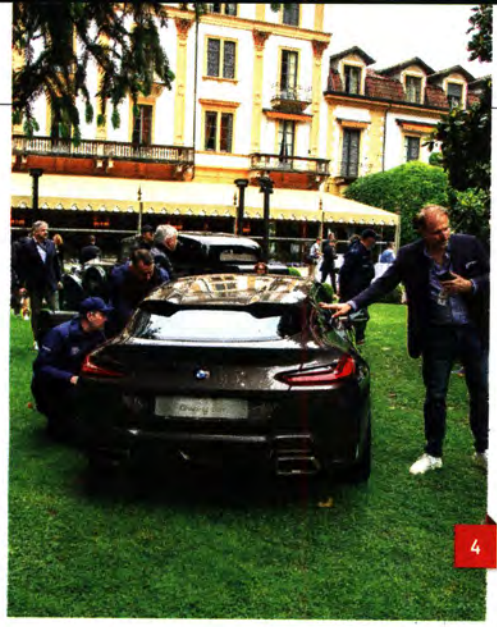

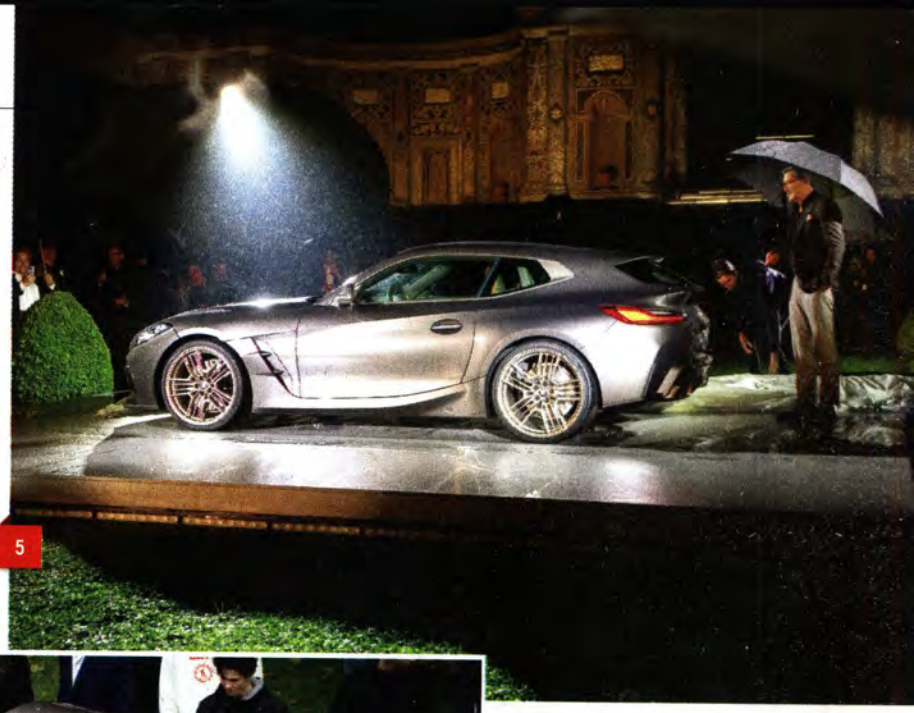

4+5: La Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023, BMW a profitat de ocazie pentru a prezenta în premieră modială Concept Touring Coupé, un model unicat, în stil Zagato, care aduce un omagiu automobilului coupe cu două locuri și acoperiș rigid. **6:** Premiul Concorso d'Eleganza Design Award (pentru concepte & prototipuri, prin votul publicului) a fost obținut în acest an de un Pagani Huayra Codalunga din 2022. **7+8:** Porsche aniversează 75 de ani în 2023 și, printre alte bijuterii, a prezentat la Concorso d'Eleganza celebrul model de curse Porsche 917K care a făcut legea la Le Mans. **9+10:** Rolls-Royce a arătat ce însemnă luxul 100% electric la Concorso d'Eleganza Villa d'Este 2023, prezentând primul său model pe baterii din istorie, Rolls-Royce Spectre.

FOTO: BMW GROUP CLASSIC

100 de ani de la înființarea Clubului Rapid București

25 IUNIE 1923. MUNCITORII DE LA ATELIERELE GRIVIȚA, CUNOSCUȚI ÎN acea vreme sub denumirea de „ciocănari", s-au întâlnit la Școala primară din cartier, pe 25 iunie 1923, și au semnat actul de naștere al echipei CFR București devenită ulterior Rapid București.

Gruparea și-a făcut debutul în campionatul districtual al Bucureștiului în toamna anului 1923, însă, pe 25 ianuarie 1925, a fost exclusă pentru neprezentarea la meciuri. Echipa s-a aflat în imposibilitatea de a aduna 11 jucători și de multe ori nu a avut nici echipament de joc.

Din 1926, CFR București a evoluat în Categoria a II-a a campionatului Capitalei. În 1931, CFR a ajuns în categoria „Onoare", cea mai înaltă a fotbalului bucureștean, pentru ca un an mai târziu să evolueze în Divizia Națională, competiție ce tocmai luase ființă.

Între 1936 și 1944, echipa s-a numit Rapid, așa cum este și în zilele noastre. Totuși, după război, în 1950, când formatul competițional din campionat a fost schimbat, echipa și-a schimbat denumirea în Locomotiva București, pe care a purtat-o timp de opt ani.

Echipa a retrogradat în 1951 și 1954. În vara lui 1958, echipa și-a schimbat definitiv numele în Rapid, pentru ca în 1967 să câștige primul titlu de campioană din istorie. Formația giulești a retrogradat însă din nou în sezonul 1973/1974, dar a revenit după un singur sezon.

După alți doi ani, a urmat o perioadă neagră din istoria clubului, între 1977 și 1983, cu șase sezoane la rând în liga a doua.

O nouă etapă s-a înregistrat în 1992, când secția de fotbal a clubului s-a desprins de restul secțiilor sportive. N

23 iunie – 21 iulie

Nadia Comăneci a luat primul 10 din istoria gimnasticii

18 iulie 1976. „Zeița de la Montreal" sau „Perfect Nadia" sunt doar două dintre superlativele cu care Nadia Comăneci a intrat în istorie după ce, la întrecerea de la paralele inegale din cadrul Olimpiadei de la Montreal, a obținut prima notă de 10 din gimnastică.

A fost publicat „Deșteaptă-te, române!"

21 iunie 1848. În revista „Foaie pentru minte, inimă și literatură" a apărut poezia „Un răsunet", de Andrei Mureșanu. Din data de 24 ianuarie 1990, această poezie, pe muzica lui Anton Pann, a devenit Imnul de Stat al României, cunoscut sub titlul „Deșteaptă-te, române!".

Prima utilizare a codurilor de bare

26 iunie 1974. Prima utilizare a codurilor de bare a fost într-un supermarket american din Ohio, produsul scanat fiind un pachet de gumă de mestecat.

Primul bancomat

27 iunie 1967. Primul bancomat din lume, creat de scoțianul John Shepherd-Barron, a fost instalat la Enfield, în nordul Londrei. Acesta nu primea carduri bancare, ci prime a cecuri imprimate cu substanțe radioactive, eliberând doar o contravaloare de 10 lire.

Primii bikini

5 iulie 1946. Primii bikini au fost prezentați cadrul unui spectacol de modă organizat în aer liber, la piscina Molitor din Paris. Creatorul lor a fost francezul Louis Reard. Campania de promovare a bikinilor a avut următorul slogan: „Bikini - mai mic decât cel mai mic costum de baie din lume".

FOTO: INQUAM PHOTOS / OCTAV GANEA

CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE A ROMÂNIEI

DEDICARE / AFACERI / PROFESIONALISM

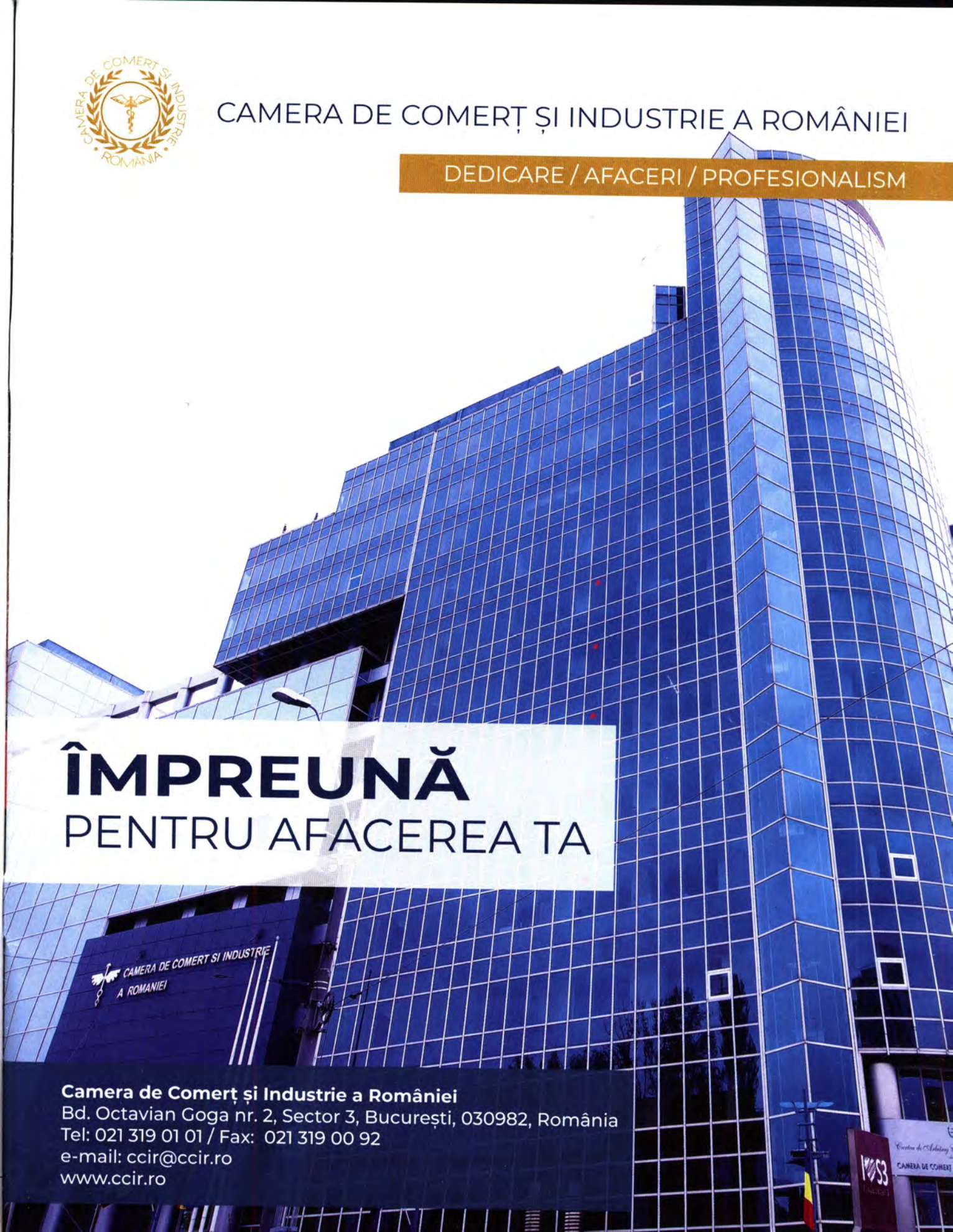

ÎMPREUNĂ
PENTRU AFACEREA TA

Camera de Comerț și Industrie a României
Bd. Octavian Goga nr. 2, Sector 3, București, 030982, România
Tel: 021 319 01 01 / Fax: 021 319 00 92
e-mail: ccir@ccir.ro
www.ccir.ro

CENTRUL SOCIAL GHIOȘEȘTI

Construim un Centru Social la Ghioșești.
Află povestea noastră:
www.centrulsocialghiosesti.ro

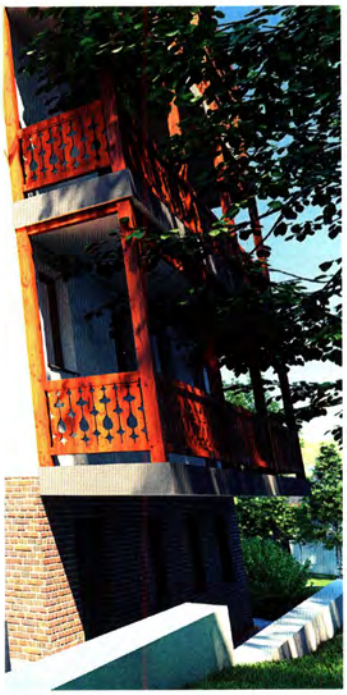

VINO ALĂTURI DE NOI!

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026